

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
Τμήμα Μελετών**

Ταχ. Δ/ση: Λεωφόρος Κηφισίας 7
Τ.Κ. – Πόλη: 115 23 Αθήνα
Πληροφορίες: Μ. Παναγοηλιοπούλου, Ε. Στρογγύλη
Τηλέφωνο: 213 2124 743, 213 2124 766
eMail: eaadhsy@eaadhsy.gr
Τηλ. Κέντρο: 213 2124 700
Fax: 213 2124 777
Ιστότοπος: www.eaadhsy.gr, www.hsppa.gr

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αρ. Πρωτ.: 472
Αθήνα, 20.1.2017

Προς: Ως Πίνακας Αποδεκτών
(μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου)

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ 16

(Απόφαση 180/2016 της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων)

ΘΕΜΑ: “Οδηγίες συμπλήρωσης των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων ανοικτής διαδικασίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών, άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4412/2016”

.....

I. Εισαγωγή

Γενικά – Έκδοση νέων Προτύπων Τευχών διακηρύξεων μελετών

Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας της Αρχής για την έκδοση Κατευθυντήριων Οδηγιών με αποδέκτες αρμόδιους δημόσιους φορείς και αναθέτουσες αρχές σχετικά με ζητήματα δημοσίων συμβάσεων που αφορούν ιδίως στην ερμηνεία της σχετικής εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας (άρθρο 2 παρ. 2 περ. δ' του ν. 4013/2011 και άρθρο 8 παρ. 2 περ. β' υποπ. γγ' του π.δ/τος 123/2012), εκδίδεται η παρούσα Κατευθυντήρια Οδηγία με θέμα “Οδηγίες συμπλήρωσης των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων ανοικτής διαδικασίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών, άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4412/2016”.

Κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 53 παρ. 5 του ν. 4412/2016, η Αρχή εκδίδει πρότυπα εγγράφων σύμβασης με δεσμευτική ισχύ, σύμφωνα με την περίπτωση ε' της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4013/2011. Σύμφωνα δε τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 13 του άρθρου 376 του ως άνω νόμου, μέχρι την έκδοση νέων προτύπων τευχών, εξακολουθούν να εφαρμόζονται τα ήδη ισχύοντα, όσον αφορά στις συμβάσεις εκπόνησης μελετών.

Δεδομένης της δεσμευτικότητας των όρων των προτύπων διακηρύξεων μελετών (με αρ. Δ17γ/06/168/Φ.Ν.439.1/5.12.2007 (Β' 2333) και Δ17γ/07/85/ΦΝ439.1/28.7.2008 αποφάσεις του Υπουργού Π.Ε.Χ.Δ.Ε. (Β' 1582), όπως τροποποιήθηκαν με τη με αρ. Δ17γ/06/102/ΦΝ439.1/27.6.2011 απόφαση του ΥΠΥΜΕΔΙ (Β' 1581) και τη με αρ. Δ17γ/02/5/ΦΝ439.1/16.1.2012 όμοια απόφαση (Β' 23), καθώς και της υπο-

χρεωτικής εφαρμογής τους από τις αναθέτουσες αρχές, λόγω της κανονιστικής ισχύος τους, μέχρι την έκδοση νέων προτύπων τευχών διακηρύξεων, οι αναθέτουσες αρχές που επιθυμούσαν να εκκινήσουν μία νέα διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης μελέτης, υποχρεούνταν να αναπροσαρμόζουν το περιεχόμενο των όρων των εν λόγω διακηρύξεων, ώστε να συμφωνούν με τις εκάστοτε ισχύουσες νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, τελευταίως δε, καθίστατο αναγκαία η προσαρμογή των υφιστάμενων προτύπων τευχών από τις αναθέτουσες αρχές, προκειμένου να εναρμονιστούν προς τις νομοθετικές μεταβολές που επήλθαν με το ν. 4412/2016¹ όπως ισχύει.

Ακολούθως, δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Β 4327/30-12-2016) η με αριθμ. 179/2016 απόφαση της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. με θέμα “Έκδοση προτύπων τευχών διακηρύξεων ανοικτής διαδικασίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016 (Α' 147), με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4412/2016”. Η εν λόγω απόφαση περιλαμβάνει τα ακόλουθα Παραρτήματα, τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της:

- Παράρτημα Α. Διακήρυξη Ανοικτής Διαδικασίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών άνω των ορίων, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής.
- Παράρτημα Β. Διακήρυξη Ανοικτής Διαδικασίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών κάτω των ορίων, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής.

Τα ανωτέρω πρότυπα τεύχη διακηρύξεων ισχύουν υποχρεωτικά για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, η έναρξη της διαδικασίας σύναψης των οποίων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 61 (για συμβάσεις άνω των ορίων) και 120 (για συμβάσεις κάτω των ορίων), λαμβάνει χώρα είκοσι (20) ημέρες μετά τη δημοσίευσή της ως άνω απόφασης έγκρισής τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ήτοι από τις 21/1/2017.

Από την έναρξη ισχύος της εν λόγω απόφασης καταργείται το Παράρτημα: ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ (Τύπος Α) (για μελέτες που ανατίθενται κατά το άρθρο 7 του ν. 3316/2005) της υπ' αριθμ. Δ17γ/06/168/Φ.Ν.439.1/5.12.2007 (Β' 2333) απόφασης του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., όπως τροποποιήθηκε με τις με αρ. Δ17γ/06/102/ΦΝ439.1/27.6.2011 (Β' 1581) και Δ17γ/02/5/ΦΝ439.1/16.1.2012 (Β' 23) αποφάσεις του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Κατά τα λοιπά εξακολουθεί να ισχύει η ανωτέρω απόφαση.

Τα ανωτέρω πρότυπα τεύχη διακηρύξεων, τα οποία ανταποκρίνονται στο νέο νομοθετικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων μετά την θέση σε ισχύ των διατάξεων του ν. 4412/2016 (Α' 147) όπως ισχύει, εκπονήθηκαν από την Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της διαβούλευσης που διενεργήθηκε με ενώσεις οικονομικών φορέων, καθώς και της διαβούλευσης που διενεργήθηκε με τις υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών & Μεταφορών, στο πλαίσιο της συγκροτηθείσας Ομάδας Εργασίας (ΑΔΑ 6Θ2ΛΟΞΤΒ- 5ΒΘ).

Στόχος της Κατευθυντήριας Οδηγίας

Η παρούσα Κατευθυντήρια Οδηγία (Κ.Ο.) προορίζεται να αποτελέσει ένα εύχρηστο εργαλείο για τις αναθέτουσες αρχές κατά τη σύνταξη και επεξεργασία των όρων των εν λόγω διακηρύξεων, αφενός διευκολύνοντας και υποβοηθώντας τες στο έργο τους κατά τη συμπλήρωση των σχετικών πεδίων των Προτύπων Τευχών και αφετέρου εξοικειώνοντας τις υπηρεσίες που συντάσσουν τη διακήρυξη με τις υποχρεώσεις που καθιερώνονται, αλλά και τις δυνατότητες που παρέχονται βάσει του νέου νομοθετικού

¹ Ν. 4412/2016 “Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ” (Α' 147), ο οποίος ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο την Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ L 94, 28.3.2014, σ. 65) και την Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/17/ΕΚ (ΕΕ L 94, 28.3.2014, σ. 243).

πλαisiού. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στα σημεία που πρέπει να γνωρίζουν και να λαμβάνουν υπόψη οι αναθέτουσες αρχές κατά τη σύνταξη των όρων της διακήρυξης (τι οφείλουν να πράττουν και τι να αποφεύγουν) και κυρίως ως προς τις μεταβολές / καινοτομίες που εισήχθησαν με το νέο νομοθετικό καθεστώς. Ως εκ τούτου, έχει καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι σχετικές διατυπώσεις και συστάσεις να παρουσιάζονται με απλό και συνοπτικό τρόπο. Σημειωτέον ότι, οι εν λόγω οδηγίες συμπλήρωσης των Προτύπων Τευχών διακήρυξης μπορούν να αποβούν χρήσιμες και στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς, παρέχοντάς τους την αναγκαία βοήθεια για την ορθή σύνταξη της προσφοράς τους και ενημερώνοντάς τους για τον τρόπο ερμηνείας των όρων της διακήρυξης που εφαρμόζει η υπηρεσία.

Εφαρμογή των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων σε δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016

Όπως προαναφέρθηκε, τα εν λόγω Πρότυπα Τεύχη διακηρύξεων έχουν δεσμευτική ισχύ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, δηλαδή χρησιμοποιούνται υποχρεωτικά από τις αναθέτουσες αρχές σε ανοικτές διαδικασίες² σύναψης δημοσίων συμβάσεων άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016³, για την εκπόνηση μελετών του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής. Στην παρούσα, παρέχονται οδηγίες συμπλήρωσης που αφορούν σε αμφότερα τα Πρότυπα Τεύχη διακηρύξεων (για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016) και ταυτόχρονα επισημαίνονται οι διαφοροποιήσεις που υφίστανται στα Πρότυπα Τεύχη σε καθεμία από τις δύο ως άνω περιπτώσεις. Επίσης, παρέχονται αναλυτικές οδηγίες για τις περιπτώσεις που διαφοροποιείται ο τρόπος που η αναθέτουσα αρχή πρέπει να συμπληρώσει τα οικεία πεδία των Προτύπων Τευχών, αναλόγως εάν πρόκειται για δημόσια σύμβαση άνω των ορίων ή κάτω των ορίων.

Δυνατότητα χρησιμοποίησης των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων από αναθέτοντες φορείς του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016

Οι αναθέτοντες φορείς του άρθρου 224 του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016 δύνανται, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 281 του νόμου αυτού, να χρησιμοποιούν τα Πρότυπα Τεύχη διακηρύξεων που εκδόθηκαν με την υπ' αριθμ. 179/2016 απόφαση της Αρχής, για τη σύναψη συμβάσεων μελετών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Βιβλίου, ήτοι σε ανοικτές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016⁴, αντιστοίχως, για την εκπόνηση μελετών του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής. Στην περίπτωση αυτή, οι αναθέτοντες φορείς θα πρέπει να προβούν σε προσαρμογή των Προτύπων Τευχών με βάση τα οικεία άρθρα του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016 (ιδίως άρθρο 235 του ν. 4412/2016 σχετικά με τα κατώτατα όρια των συμβάσεων του Βιβλίου ΙΙ, άρθρο 315 σχετικά με την αναλογική εφαρμογή διατάξεων του Βιβλίου Ι κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, ήτοι κατά τη διαδικασία υποβολής, αποσφράγισης, αξιολόγησης προσφορών, επιλογής συμμετεχόντων, υποβολής δικαιολογητικών κατακύρωσης και σύμβασης, καθορισμού προθεσμιών ολοκλήρωσης του συνόλου ή των επιμέρους διαδικασιών, κλπ). Επίσης, όπου στα Πρότυπα Τεύχη αναφέρεται “*αναθέτουσα αρχή*”, θα πρέπει να αντικατασταθεί από “*αναθέτων φορέας*”. Στις οδηγίες που ακολουθούν, γίνεται παραβολή στα σχετικά

2 Κατά την έννοια του άρθρου 27 του ν. 4412/2016 (για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016, αντίστοιχο είναι το άρθρο 264).

3 Για την έννοια των “*κατωτάτων ορίων*”, καθώς και των “*δημοσίων συμβάσεων άνω των ορίων*” και των “*δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων*”, πρβ. άρθρο 2 παρ. 1 περ. 27 έως 29 του ν. 4412/2016:

“27) Ως “*κατώτατα όρια*” νοούνται τα προβλεπόμενα στα άρθρα 5 και 235 όρια,

28) Ως “*δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων*” και ως “*συμβάσεις άνω των ορίων*” νοούνται οι δημόσιες συμβάσεις και οι συμβάσεις κατά την έννοια της διάταξης της περίπτωσης 5 της παρούσας παραγράφου που δεν εξαιρούνται, δυνάμει των εξαιρέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 7 έως 17 και 237 έως 252, και των οποίων η εκτιμώμενη αξία εκτός φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) είναι ίση προς ή ανώτερη από τα όρια της διάταξης των άρθρων 5 και 235, αντίστοιχα, όπως ισχύουν κάθε φορά,

29) Ως “*δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων*” και ως “*συμβάσεις κάτω των ορίων*” νοούνται οι δημόσιες συμβάσεις και οι συμβάσεις κατά την έννοια της διάταξης της περίπτωσης 5 της παρούσας παραγράφου που δεν εξαιρούνται, δυνάμει των εξαιρέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 7 έως 17 και 237 έως 252, αντίστοιχα, των οποίων η εκτιμώμενη αξία εκτός φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) είναι κατώτερη από τα όρια της διάταξης των άρθρων 5 και 235, όπως ισχύουν κάθε φορά”.

4 Ομοίως με την προηγούμενη υποσημείωση.

άρθρα του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016.

Έκδοση των Προτύπων Τευχών σε έντυπη μορφή και δομή τους

Κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 36 παρ. 1 του ν. 4412/2016, οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων του εν λόγω νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) Ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ. Εντούτοις, διευκρινίζεται ότι η έκδοση των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών αφορά σε διαδικασίες που δεν διενεργούνται με ηλεκτρονικό τρόπο (έγχαρτη υποβολή), προκειμένου να καλύψει τη μεταβατική περίοδο μέχρι την 18η Απριλίου 2017, κατά την οποία άρχεται, ως προς τις συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η ισχύς του άρθρου 36 του ν. 4412/2016, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 379 παρ. 2 του νόμου αυτού. Από την 18η Απριλίου 2017 και εφεξής, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να εκδίδουν/δημοσιεύουν ηλεκτρονικά τεύχη διακηρύξεων και για τις συμβάσεις εκπόνησης μελετών.

Προς διευκόλυνση των αναθετουσών αρχών, τα Πρότυπα Τεύχη διακηρύξεων για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και κάτω των ορίων του ν. 4412/2016 ακολουθούν τη δομή και την αλληλουχία των άρθρων του έως σήμερα υφιστάμενου Προτύπου Τεύχους μελετών με τίτλο “*Διακήρυξη Ανοικτής Διαδικασίας Τύπος Α' για μελέτες που ανατίθενται κατά το άρθρο 7 του ν. 3316/2005*”, έχοντας συμπεριλάβει τις αναγκαίες προσαρμογές στο ν. 4412/2016 όπως ισχύει. Τα Πρότυπα Τεύχη διαρθρώνονται σε 4 Κεφάλαια :

Κεφάλαιο Α΄:

- Άρθρο 1 : Κύριος του Έργου – Αναθέτουσα αρχή – Στοιχεία επικοινωνίας
- Άρθρο 2 : Παραλαβή εγγράφων σύμβασης και τευχών
- Άρθρο 3 : Υποβολή φακέλου προσφοράς
- Άρθρο 4 : Διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης προσφορών
- Άρθρο 5: Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών - Κατακύρωση – Πρόσκληση για υπογραφή σύμβασης
- Άρθρο 6 : Προδικαστικές Προσφυγές – Προσωρινή δικαστική προστασία (στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων του ν. 4412/2016)
- Άρθρο 6: Ενστάσεις (στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων του ν. 4412/2016)
- Άρθρο 7: Συμπλήρωση – αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών
- Άρθρο 8: Σύναψη σύμβασης
- Άρθρο 9: Σειρά ισχύος εγγράφων
- Άρθρο 10: Γλώσσα Διαδικασίας
- Άρθρο 11 : Εφαρμοστέα νομοθεσία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄:

- Άρθρο 12: Εκτιμώμενη αξία – Χρηματοδότηση – Προθεσμίες της σύμβασης
- Άρθρο 13: Προσφορές – Χρόνος ισχύος προσφορών
- Άρθρο 14 : Ημερομηνία λήξης προθεσμίας υποβολής προσφορών
- Άρθρο 15 : Εγγυήσεις συμμετοχής και καλής εκτέλεσης
- Άρθρο 16: Δημοσιότητα – Δαπάνες δημοσίευσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄:

- Άρθρο 17: Δικαιούμενοι συμμετοχής στο διαγωνισμό
- Άρθρο 18: Λόγοι αποκλεισμού
- Άρθρο 19: Κριτήρια ποιοτικής επιλογής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄:

Άρθρο 20: Περιεχόμενο φακέλων προσφοράς

Άρθρο 21 :Κριτήριο ανάθεσης σύμβασης και κριτήρια αξιολόγησης προσφοράς

Άρθρο 22: Αποδεικτικά μέσα (μη ύπαρξη λόγων αποκλεισμού, πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, έλεγχος νομιμοποίησης)

Άρθρο 23: Υπεργολαβία

Άρθρο 24: Διάφορα

II. Οδηγίες συμπλήρωσης**Πρώτη σελίδα των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων:**

- Συμπληρώνονται τα στοιχεία της αναθέτουσας αρχής. Όπως προαναφέρθηκε, σε περίπτωση αναθέτοντος φορέα κατά την έννοια του άρθρου 224 του ν. 4412/2016, ο όρος «*αναθέτουσα αρχή*», σε όλο το κείμενο της διακήρυξης, αντικαθίσταται από τον όρο «*αναθέτων φορέας*».
- Στο πεδίο «*ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ*», αναγράφεται ο κωδικός ταυτοποίησης της διατιθέμενης πίστωσης (π.χ. κωδικός ενάρθρου έργου στο ΠΔΕ ή κωδικός πίστωσης του τακτικού προϋπολογισμού του φορέα υλοποίησης). Σε περίπτωση συγχρηματοδοτούμενων έργων από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγράφεται και ο τίτλος του Επιχειρησιακού Προγράμματος του ΕΣΠΑ ή άλλου συγχρηματοδοτούμενου από πόρους ΕΕ προγράμματος, στο πλαίσιο του οποίου είναι ενταγμένη η υπό ανάθεση μελέτη.
- Στο πεδίο «*ΜΕΛΕΤΗ*» αναγράφεται ο τίτλος της υπό ανάθεση μελέτης.
- Συμπληρώνεται η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης (πλέον του νομίμου ΦΠΑ).

Άρθρο 1: Κύριος του Έργου – Αναθέτουσα Αρχή – Στοιχεία επικοινωνίας

- Στο πεδίο «*1.1 Αναθέτουσα αρχή*» συμπληρώνεται η επωνυμία και τα στοιχεία της αναθέτουσας αρχής.
- Στο πεδίο «*1.2 Κύριος του Έργου*» συμπληρώνεται το Δημόσιο ή άλλος φορέας του Δημόσιου Τομέα, στον οποίο ανήκει το έργο για το οποίο εκπονούνται μελέτες και παρέχονται τεχνικές υπηρεσίες (άρθρο 2 παρ. 3 περιπτ. 1 του ν. 4412/2016), π.χ. το Δημόσιο, ο Δήμος, η Περιφέρεια, η δημοτική επιχείρηση κ.ο.κ. Εφόσον αναθέτουσα αρχή είναι το Δημόσιο, θα πρέπει να γίνεται ειδικότερος προσδιορισμός, όπως π.χ. Ελληνικό Δημόσιο/Υπουργείο Υ.ΜΕ./Γ.Γ.Υ./Διεύθυνση Οδικών Υποδομών κ.ο.κ.
- Στο πεδίο «*1.3 Εργοδότης*» συμπληρώνεται η αναθέτουσα αρχή που καταρτίζει σύμβαση μελέτης με τον ανάδοχο είτε για λογαριασμό της είτε για λογαριασμό του κυρίου του έργου (άρθρο 2 παρ. 3 περιπτ. 2 του ν. 4412/2016).
- Στο πεδίο «*1.4 Προϊσταμένη Αρχή*» συμπληρώνεται η αρχή ή η υπηρεσία ή το όργανο του εργοδότη, που εποπτεύει την εκτέλεση της συναφθείσας σύμβασης, ασκώντας για λογαριασμό του αποφασιστικές αρμοδιότητες, ιδίως σε θέματα τροποποίησης των όρων της σύμβασης (άρθρο 2 παρ. 3 περιπτ. 3 του ν. 4412/2016).
- Στο πεδίο «*1.5 Διευθύνουσα Υπηρεσία*» συμπληρώνεται η τεχνική υπηρεσία που είναι αρμόδια για την παρακολούθηση, έλεγχο και διοίκηση της συναφθείσας σύμβασης, υπό την εποπτεία της Προϊσταμένης Αρχής (άρθρο 2 παρ. 3 περ. 4 του ν. 4412/2016).
- Στο πεδίο «*1.6 Αρμόδιο Τεχνικό συμβούλιο*» συμπληρώνεται το συλλογικό όργανο που έχει την αρμοδιότητα να γνωμοδοτεί στον εργοδότη για την έκδοση αποφάσεων, όταν προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία ή ζητείται από την αναθέτουσα ή την προϊσταμένη αρχή (άρθρο 2 παρ. 3 περ. 5 του ν. 4412/2016).
- Στο πεδίο 1.7, η αναθέτουσα αρχή περιλαμβάνει αναφορά στη συγκεκριμένη Υπηρεσία που διεξάγει το διαγωνισμό και στον τόπο διεξαγωγής αυτού, με σαφή προσδιορισμό της διεύθυνσης στην οποία πρέπει

να κατατεθούν οι προσφορές_(λ.χ. εκεί όπου συνεδριάζει η Επιτροπή του διαγωνισμού ή/και που τηρείται το πρωτόκολλο της Υπηρεσίας), ιδίως εάν η εν λόγω διεύθυνση διαφοροποιείται από τα στοιχεία της Αναθέτουσας Αρχής που αναφέρθηκαν ανωτέρω υπό 1.1.

Άρθρο 2: Παραλαβή εγγράφων σύμβασης και τευχών

Στο άρθρο 2 προσδιορίζονται τα έγγραφα της σύμβασης για κάθε συγκεκριμένο διαγωνισμό, κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 περ. 14 του ν. 4412/2016, καθώς και ο τρόπος διάθεσης και παραλαβής αυτών, προκειμένου να λάβουν γνώση του περιεχομένου τους οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς.

Το δικαίωμα και οι όροι συμμετοχής στη διαδικασία σύναψης της σύμβασης ορίζονται στα άρθρα 17 έως και 19 της διακήρυξης και αποδεικνύονται με τα αποδεικτικά μέσα του άρθρου 22 αυτής. Δεν επιτρέπεται στα λοιπά έγγραφα της σύμβασης να προβλέπονται όροι συμμετοχής και η προσκόμιση δικαιολογητικών ή στοιχείων, επί ποινή αποκλεισμού, άλλων από αυτά που αναφέρονται στα άρθρα 17 έως 19 και 22 της διακήρυξης.

Στο άρθρο 2.1 αναφέρονται τα έγγραφα της σύμβασης ή τα τεύχη τα οποία παρέχει ή στα οποία παραπέμπει η αναθέτουσα αρχή, με σκοπό να περιγράψει ή να προσδιορίσει στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης. Ο κατάλογος των εγγράφων της σύμβασης διαμορφώνεται ανάλογα με το εάν πρόκειται για δημόσια σύμβαση άνω των ορίων ή κάτω των ορίων του ν. 4412/2016. Σε κάθε περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να προσθέσει άλλα έγγραφα ή τεύχη που θεωρεί αναγκαία. Ειδικότερα :

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων:

- Στο σημείο (α) συμπληρώνεται ο αριθμός της προκήρυξης σύμβασης όπως δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.Ε.Ε.).
- Στο σημείο (β) συμπληρώνεται ο αριθμός της προκαταρκτικής προκήρυξης, εάν δημοσιεύτηκε προκαταρκτική προκήρυξη στην Ε.Ε.Ε.Ε. (πρβ. παρ. 1 του άρθρου 62 του ν. 4412/2016). Αν πρόκειται για συμβάσεις μελετών του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016, στο σημείο (β) συμπληρώνεται και περιλαμβάνεται στη διακήρυξη, αν δημοσιεύθηκε, η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη (πρβλ. άρθρο 291 του ν. 4412/2016).
- Στο σημείο (δ), περιλαμβάνεται το Ενιαίο Ευρωπαϊκό Έγγραφο Σύμβασης (Ε.Ε.Ε.Σ.) σύμφωνα με τις παρ. 1 και 3 του άρθρο 79 του ν. 4412/2016 (πρβ. κατωτέρω οδηγίες συμπλήρωσης για το άρθρο 20.1 της διακήρυξης).
- Το σημείο (ε) αναφέρεται, σύμφωνα με το άρθρο 53 παρ. 8 ε) του ν. 4412/2016, στο έντυπο συμπλήρωσης οικονομικής προσφοράς που χορηγεί η αναθέτουσα αρχή ή στο σχετικό υπόδειγμα που περιλαμβάνεται στη διακήρυξη, κατά περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 95 του νόμου αυτού.
- Το σημείο (θ) συμπληρώνεται και περιλαμβάνεται στη διακήρυξη εφόσον η αναθέτουσα αρχή περιλάβει υποδείγματα εγγράφων προς υποβολή από τους οικονομικούς φορείς, π.χ. υπόδειγμα εγγυητικών επιστολών, κ.α.
- Στο σημείο (ια) και επόμενα, συμπληρώνονται τυχόν άλλα έγγραφα σύμβασης ή τεύχη που η αναθέτουσα αρχή κρίνει αναγκαία με σκοπό να περιγράψει ή να προσδιορίσει στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης (πρβ. και άρθρο 53 του ν. 4412/2016).

[Β] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων:

- Στο σημείο (β) αναφέρεται το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ.) του άρθρου 79 παρ. 4 του ν. 4412/2016, το οποίο εγκρίθηκε με τη με αρ. 158/2016 απόφαση της Αρχής (ΦΕΚ Β/3698/16-11-2016). Σύμφωνα με την παρ. 2 της απόφασης αυτής, το Τ.Ε.Υ.Δ. ισχύει υποχρεωτικά για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, η έναρξη της διαδικασίας σύναψης των οποίων, σύμφωνα με το άρθρο 120 του νόμου αυτού, λαμβάνει χώρα 20 ημέρες μετά τη θέση σε ισχύ της εν λόγω απόφασης της Αρχής, ήτοι από τις 7 Δεκεμβρίου 2016. Ως προς τους αναθέτοντες φορείς του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016,

διευκρινίζεται ότι δύνανται να χρησιμοποιούν το Τ.Ε.Υ.Δ. για διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων. Επισημαίνεται ότι περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις οδηγίες συμπλήρωσης του Τ.Ε.Υ.Δ. περιλαμβάνονται στη με αριθμό 15 Κατευθυντήρια Οδηγία (Κ.Ο.) της Αρχής, η οποία βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοσελίδα της Αρχής www.eaadhsy.gr ή www.hsppa.gr.

- Ως προς τα σημεία (γ), (ζ) και (θ), ισχύουν όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω στα σημεία (ε), (θ) και (ια) του Προτύπου Τεύχους διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων.

Στο άρθρο 2.2, περιγράφεται ο τρόπος παραλαβής των εγγράφων της σύμβασης. Καταρχάς, σημειώνεται ότι θα πρέπει να προκρίνεται από τις αναθέτουσες αρχές, στο μέτρο του δυνατού, η ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης.

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: Η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να προσφέρει ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 67 του ν. 4412/2016 (άρθρο 297 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016). Ως εκ τούτου, στο εν λόγω πεδίο συμπληρώνεται αφενός η ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης σύμφωνα με το άρθρο 65 του ν. 4412/2016 (άρθρο 295 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ) και αφετέρου συμπληρώνεται η ιστοσελίδα στην οποία θα είναι προσβάσιμα τα έγγραφα της σύμβασης.

Όταν είναι αδύνατο να παρασχεθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 22 του ν. 4412/2016, μπορεί να περιληφθεί στο παρόν άρθρο της διακήρυξης πρόβλεψη ότι τα σχετικά έγγραφα της σύμβασης θα διατεθούν με μέσα άλλα πλην των ηλεκτρονικών, όπως το ταχυδρομείο ή άλλο κατάλληλο μέσο ή συνδυασμός ταχυδρομικών ή άλλων καταλλήλων μέσων και ηλεκτρονικών μέσων (τρίτο εδάφιο παρ. 1 του άρθρου 67 του ν. 4412/2016 για τις συμβάσεις του Βιβλίου Ι και άρθρο 297 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ). Στην περίπτωση αυτή, προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση: *«Τα ακόλουθα έγγραφα της σύμβασης ..... διατίθενται από ....., οδός ....., πληροφορίες ..... τηλ.:..... Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν ακόμα, να λάβουν γνώση των παρακάτω εγγράφων της σύμβασης ....., στα γραφεία της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες».*

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 67 παρ. 1 τέταρτο εδάφιο του ν. 4412/2016, στην περίπτωση που η διαβίβαση των εγγράφων της σύμβασης γίνεται με μέσα άλλα, πλην των ηλεκτρονικών, η προθεσμία υποβολής προσφορών παρατείνεται κατά πέντε (5) ημέρες, εκτός από περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένης επείγουσας ανάγκης (όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 27 του ίδιου νόμου).

Σημειωτέον ότι, όταν δεν μπορεί να προσφερθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης, διότι η αναθέτουσα αρχή προτίθεται να εφαρμόσει την παρ. 2 του άρθρου 21 του ν. 4412/2016 (άρθρο 257 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ), αναφέρονται, στο παρόν άρθρο της διακήρυξης, τα μέτρα προστασίας του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών, τα οποία απαιτούνται, και τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατή η πρόσβαση στα σχετικά έγγραφα. Και στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία υποβολής προσφορών παρατείνεται κατά (5) πέντε ημέρες, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 67 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016. Ενδεικτικά, λ.χ., η αναθέτουσα αρχή θα μπορούσε να αναφέρει ότι: *“Ο οικονομικός φορέας αναλαμβάνει την υποχρέωση να τηρήσει εμπιστευτικά και να μη γνωστοποιήσει σε τρίτους (συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων του ελληνικού και διεθνούς Τύπου), χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συγκατάθεση της Αναθέτουσας Αρχής, τα ανωτέρω έγγραφα ή πληροφορίες που προκύπτουν από αυτά. Οι οικονομικοί φορείς διασφαλίζουν την τήρηση των απαιτήσεων αυτών από το προσωπικό τους, τους υπεργολάβους τους και κάθε άλλο τρίτο πρόσωπο που χρησιμοποιούν κατά την ανάθεση ή εκτέλεση της σύμβασης. Για τον σκοπό αυτό, κατά την παραλαβή των εγγράφων της σύμβασης, υποβάλλει σχετική δήλωση εμπιστευτικότητας”*⁵.

⁵ Άρθρο 22 παρ. 1, έκτο εδάφιο ν. 4412/2016: «Εναπόκειται στις αναθέτουσες αρχές που απαιτούν, [...] άλλα μέσα επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών για τη διαδικασία υποβολής, να αναφέρουν στη χωριστή έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 341 τους σχετικούς

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 67 του ν. 4412/2016 (παρ. 3 άρθρου 297 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016), οι διατάξεις για την ηλεκτρονική διάθεση των εγγράφων της σύμβασης δεν εφαρμόζονται. Υπό την έννοια αυτή, η ηλεκτρονική διάθεση των εγγράφων της σύμβασης δεν είναι υποχρεωτική στις συμβάσεις κάτω των ορίων.

Σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή επιλέξει/αποφασίσει να προσφέρει την ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση των ενδιαφερομένων στη συγγραφή υποχρεώσεων και στα λοιπά έγγραφα της σύμβασης, συμπληρώνεται η ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στην ιστοσελίδα, η οποία πρέπει να ταυτίζεται με τη δημοσίευση αυτής στο ΚΗΜΔΗΣ (άρθρο 120 του ν. 4412/2016), καθώς και η σχετική ηλεκτρονική διεύθυνση στην οποία διατίθεται η εν λόγω τεκμηρίωση. Στην περίπτωση αυτή, δεν υπάρχει πρόβλεψη για δαπάνη αναπαραγωγής των τευχών του διαγωνισμού και διαγράφονται τα λοιπά εδάφια (πλην του πρώτου εδαφίου) της παρ. 2.2 της διακήρυξης.

Στην περίπτωση που δεν μπορεί να προσφερθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης, διαγράφεται το πρώτο εδάφιο (~~“Προσφέρεται ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης από τις .... στην ιστοσελίδα ...”~~), η δε αναθέτουσα αρχή συμπληρώνει στη διακήρυξη την ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ και τον τόπο (γραφεία της αναθέτουσας αρχής) από τα οποία οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς μπορούν να προμηθευθούν τα έγγραφα της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, για την παραλαβή των εγγράφων της σύμβασης, οι ενδιαφερόμενοι καταβάλλουν τη δαπάνη αναπαραγωγής τους. Σημειωτέον ότι, το εν λόγω ποσό δεν πρέπει να καθορίζεται αυθαίρετα από την αναθέτουσα αρχή, αλλά πρέπει να αντιστοιχεί πραγματικά στη δαπάνη αναπαραγωγής των τευχών.

Εάν η αναθέτουσα αρχή προτίθεται να εφαρμόσει την παρ. 2 του άρθρου 21 του ν. 4412/2016, αναφέρονται, στο παρόν άρθρο της διακήρυξης, τα μέτρα προστασίας του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών, τα οποία απαιτούνται, και τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατή η πρόσβαση στα σχετικά έγγραφα. Σχετικά με όσα, ενδεικτικά, θα μπορούσε να αναφέρει η αναθέτουσα αρχή, πρβ. σε όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για τις δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων.

Το **άρθρο 2.3** αφορά στην παροχή, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, συμπληρωματικών πληροφοριών σχετικά με τις προδιαγραφές και οποιαδήποτε σχετικά δικαιολογητικά, εφόσον έχουν ζητηθεί “εγκαίρως”. Το “εγκαίρως” πρέπει να προσδιορίζεται από την αναθέτουσα αρχή με σαφήνεια και σε συγκεκριμένη ημερομηνία (“ήτοι έως την .....”), προς αποφυγή οιασδήποτε σύγχυσης και αμφιβολίας. Ως προς την καταληκτική ημερομηνία μέχρι την οποία η αναθέτουσα αρχή παρέχει τις ως άνω συμπληρωματικές πληροφορίες, επισημαίνονται τα εξής:

[A] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων, συμπληρώνεται η έκτη ημέρα πριν από τη λήξη της προθεσμίας του άρθρου 14 της διακήρυξης. Σε περίπτωση επισπευσμένης διαδικασίας της παρ. 3 του άρθρου 27 του ν. 4412/2016 (άρθρου 264 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ), συμπληρώνεται, αντί της έκτης, η τέταρτη ημέρα, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 67 παρ. 2 του ν. 4412/2016 (άρθρο 297 παρ. 2, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ). Σε περίπτωση που η ημέρα αυτή είναι αργία, τίθεται η προηγούμενη αυτής εργάσιμη ημέρα. Επισημαίνεται ότι η ημερομηνία παραλαβής των προσφορών δεν προσμετράται για τον υπολογισμό της προθεσμίας των έξι ή τεσσάρων ημερών.

Επιπροσθέτως, σημειώνεται ότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να παρατείνει την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων

λόγους. Εφόσον συντρέχει περίπτωση, οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν στη χωριστή έκθεση τους λόγους για τους οποίους κρίνεται απαραίτητη η χρήση άλλων μέσων επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών κατ’ εφαρμογή του πέμπτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου.»

των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών, και στην περίπτωση, μεταξύ άλλων, που, για οποιονδήποτε λόγο, πρόσθετες πληροφορίες, αν και ζητήθηκαν εγκαίρως από τον οικονομικό φορέα, δεν έχουν παρασχεθεί το αργότερο έξι ημέρες πριν από την προθεσμία που ορίζεται για την παραλαβή των προσφορών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 60 παρ. 3 περ. α' του ν. 4412/2016 (άρθρο 289 παρ. 3 περ. α' για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ). Σε περίπτωση επισπευσμένης διαδικασίας της παρ. 3 του άρθρου 27 του ν. 4412/2016 (άρθρου 264 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ), η προθεσμία ορίζεται σε τέσσερις (4) ημέρες.

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, συμπληρώνεται η ημέρα που καθορίζει η αναθέτουσα αρχή κατά τρόπο ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών.

Άρθρο 3: Υποβολή φακέλου προσφοράς

Το άρθρο 3 αναφέρεται στον τρόπο και χρόνο υποβολής και το περιεχόμενο του φακέλου προσφοράς, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 96 του ν. 4412/2016.

Συγκεκριμένα, ο φάκελος της προσφοράς (κυρίως φάκελος) υποβάλλεται μέχρι την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας υποβολής προσφορών του άρθρου 14 της διακήρυξης: είτε (α) με κατάθεσή του στην Επιτροπή Διαγωνισμού, είτε (β) με αποστολή, επί αποδείξει, προς την αναθέτουσα αρχή (π.χ. με συστημένη επιστολή), είτε (γ) με κατάθεσή του στο πρωτόκολλο της αναθέτουσας αρχής, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 1 της διακήρυξης. Επαναλαμβάνεται ότι, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να αναφέρει σαφώς στη διακήρυξη τη διεύθυνση διεξαγωγής του διαγωνισμού/του πρωτοκόλλου της υπηρεσίας όπου πρέπει να κατατεθούν οι προσφορές (ιδίως σε περιπτώσεις όπου λ.χ. η αναθέτουσα αρχή τηρεί περισσότερες υπηρεσίες πρωτοκόλλου στην ίδια ή σε διαφορετικές διευθύνσεις).

Στον σφραγισμένο φάκελο (κυρίως φάκελο) της προσφοράς, ο οποίος απευθύνεται προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής του Διαγωνισμού, συμπληρώνονται ευκρινώς, κατά τον τρόπο που αναφέρεται στο άρθρο 3.2 της διακήρυξης, τα ακόλουθα: α) τα στοιχεία του προσφέροντος οικονομικού φορέα (ιδίως επωνυμία, οδός, αριθμός, Τ.Κ., πόλη, τηλέφωνο, fax και e-mail) και σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, τα στοιχεία όλων των μελών αυτής.

β) ο τίτλος της μελέτης.

γ) η επωνυμία της αναθέτουσας αρχής

δ) η ημερομηνία λήξης της προθεσμίας υποβολής προσφορών, όπως αναγράφεται στο άρθρο 14 της διακήρυξης.

Ο κυρίως φάκελος της προσφοράς συνοδεύεται από την αίτηση υποβολής προσφοράς στο διαγωνισμό, στην οποία αναγράφονται τα στοιχεία του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 3.2 της διακήρυξης.

Εντός του κυρίως φακέλου της προσφοράς περιλαμβάνονται τρεις (3) ξεχωριστοί σφραγισμένοι φάκελοι με την ένδειξη “Δικαιολογητικά Συμμετοχής”, “Τεχνική Προσφορά” και “Οικονομική Προσφορά”, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 93, 94 και 95 του ν. 4412/2016, αντιστοίχως. Σημειωτέον ότι, εάν τα τεχνικά στοιχεία της προσφοράς δεν είναι δυνατόν, λόγω μεγάλου όγκου, να τοποθετηθούν στον κυρίως φάκελο, τότε αυτά συσκευάζονται χωριστά και ακολουθούν τον κυρίως φάκελο με τις ίδιες ενδείξεις (άρθρο 92 παρ. 2 περιπτ. (β) του ν. 4412/2016).

Προσφορές που περιέρχονται στην αναθέτουσα αρχή με οποιοδήποτε τρόπο, πριν από την ημερομηνία υποβολής του άρθρου 14 της διακήρυξης, δεν αποσφραγίζονται, αλλά παραδίδονται στην Επιτροπή Διαγωνισμού, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 96 παρ. 3 του ν. 4412/2016.

Για τυχόν προσφορές που υποβάλλονται εκπρόθεσμα (πρβ. άρθρο 96 παρ. 5 του ν. 4412/2016), η Επιτροπή Διαγωνισμού σημειώνει στο πρακτικό της την εκπρόθεσμη υποβολή (ακριβή ημερομηνία και ώρα που περιήλθε η προσφορά στην κατοχή της ή που παρελήφθη η συστημένη επιστολή από την αναθέτουσα αρχή ή που κατατέθηκε στο πρωτόκολλο της αναθέτουσας αρχής) και τις απορρίπτει ως μη κανονικές, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 26 παρ. 3 β' του ν. 4412/2016, επιστρέφονται δε χωρίς να αποσφραγιστούν. Σκόπιμο κρίνεται η επιστροφή της σφραγισμένης προσφοράς να λάβει χώρα μετά την απόφαση έγκρισης του πρακτικού του άρθρου 4.6 της διακήρυξης και την παρέλευση του δικαιώματος υποβολής προδικαστικής προσφυγής (στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων) ή ένστασης (στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων) ή της απόφασης επί της άσκησής τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 της διακήρυξης. Μέχρι τότε η προσφορά κρατείται σφραγισμένη στην Επιτροπή Διαγωνισμού.

Οι προσφορές υπογράφονται και μονογράφονται ανά φύλλο από τον οικονομικό φορέα ή, σε περίπτωση νομικών προσώπων, από το νόμιμο εκπρόσωπο αυτών.

Η ένωση οικονομικών φορέων υποβάλλει κοινή προσφορά, η οποία υπογράφεται υποχρεωτικά, είτε από όλους τους οικονομικούς φορείς που αποτελούν την ένωση, είτε από εκπρόσωπό τους νομίμως εξουσιοδοτημένο. Στην προσφορά απαιτητάως πρέπει να προσδιορίζεται η έκταση και το είδος της συμμετοχής του κάθε μέλους της ένωσης (συμπεριλαμβανομένης της κατανομής αμοιβής μεταξύ τους), καθώς και ο εκπρόσωπος/συντονιστής αυτής, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 96 παρ. 6 και 7 του ν. 4412/2016. Ο ανωτέρω προσδιορισμός γίνεται από την αναθέτουσα αρχή, κατά περίπτωση:

[Α] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων:

στο Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (Ε.Ε.Ε.Σ) και συγκεκριμένα, στο Μέρος ΙΙ. Α. “Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα” --> “Τρόπος συμμετοχής: Ο οικονομικός φορέας συμμετέχει στη διαδικασία προμήθειας από κοινού με άλλους”. Εφόσον απαντηθεί “Ναι”, υφίστανται τα εξής πεδία προς συμπλήρωση:
“Εάν ναι:

α) Αναφέρετε τον ρόλο του οικονομικού φορέα στον όμιλο (επικεφαλής, υπεύθυνος για συγκεκριμένα καθήκοντα...) [.....]

β) Προσδιορίστε τους άλλους οικονομικούς φορείς που συμμετέχουν από κοινού στη διαδικασία προμήθειας [.....] Στο σημείο αυτό, μπορεί να περιληφθεί και η κατανομή αμοιβής μεταξύ των μελών της ένωσης.

γ) Κατά περίπτωση, επωνυμία του συμμετέχοντος ομίλου [.....]

Επίσης, στο Ε.Ε.Ε.Σ. στο Μέρος ΙΙ. Β. “Πληροφορίες σχετικά με τους εκπροσώπους του οικονομικού φορέα”, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να αναφέρει το όνομα και τη διεύθυνση του προσώπου ή των προσώπων που είναι εξουσιοδοτημένα να εκπροσωπούν τον οικονομικό φορέα για τους σκοπούς της παρούσας διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης.

Διευκρινίζεται ότι, εναλλακτικά, η κατανομή αμοιβής μεταξύ των μελών της ένωσης μπορεί να αναφέρεται στην οικονομική προσφορά του προσφέροντος.

[Β] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων:

στο Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ.) του άρθρου 79 παρ. 4 του ν. 4412/2016 (ΦΕΚ Β/3698/16-11-2016) και συγκεκριμένα, στο Μέρος ΙΙ. Α. “Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα” --> “Τρόπος συμμετοχής: Ο οικονομικός φορέας συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης από κοινού με άλλους”. Απαντάται το “Ναι”, σε περίπτωση ένωσης ή κοινοπραξίας οικονομικών φορέων, και στη συνέχεια συμπληρώνονται τα εξής πεδία:

“Εάν ναι:

α) Αναφέρετε τον ρόλο του οικονομικού φορέα στην ένωση ή κοινοπραξία (επικεφαλής, υπεύθυνος για

συγκεκριμένα καθήκοντα...)

[.....]

β) Προσδιορίστε τους άλλους οικονομικούς φορείς που συμμετέχουν από κοινού στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης [.....] Στο σημείο αυτό, μπορεί να περιληφθεί και η κατανομή αμοιβής μεταξύ των μελών της ένωσης ή κοινοπραξίας.

γ) Κατά περίπτωση, επωνυμία της συμμετέχουσας ένωσης ή κοινοπραξίας [.....]

Επίσης, στο Τ.Ε.Υ.Δ. στο Μέρος II. Β. “Πληροφορίες σχετικά με τους εκπροσώπους του οικονομικού φορέα”, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να αναφέρει το όνομα και τη διεύθυνση του προσώπου ή των προσώπων που είναι αρμόδια/εξουσιοδοτημένα να εκπροσωπούν τον οικονομικό φορέα για τους σκοπούς της παρούσας διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης.

Διευκρινίζεται ότι, εναλλακτικά, η κατανομή αμοιβής μεταξύ των μελών της ένωσης ή κοινοπραξίας μπορεί να περιλαμβάνεται στην οικονομική προσφορά του προσφέροντος.

Άρθρο 4: Διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης προσφορών

Στο άρθρο 4 της διακήρυξης, περιγράφεται η διαδικασία υποβολής και αξιολόγησης προσφορών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 96 και 99 του ν. 4412/2016⁶.

Στο **άρθρο 4.2**, προβλέπεται ότι, κατά την αποσφράγιση των προσφορών, η Επιτροπή καταχωρεί σε σχετικό πρακτικό τις παραληφθείσες προσφορές κατά τη σειρά κατάθεσής τους, στο οποίο αναφέρονται η σειρά προσέλευσης, η επωνυμία του οικονομικού φορέα, η τάξη και κατηγορία του, ο εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος και ο έλεγχος των δικαιολογητικών συμμετοχής⁷ που αναφέρονται στο άρθρο 20.1 της διακήρυξης. Στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, συμπληρώνονται και άλλες τυπικές προϋποθέσεις που τυχόν απαιτεί η αναθέτουσα αρχή. Εάν όχι, διαγράφεται από τη διακήρυξη η φράση “καθώς και”.

Επισημαίνεται ότι η ως άνω αναφερόμενη πληροφορία σχετικά με την τάξη και την κατηγορία του οικονομικού φορέα (για τους οικονομικούς φορείς που είναι εγγεγραμμένοι στα Μητρώα Μελετητών και Γραφείων Μελετών) συμπληρώνεται:

[Α] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: στο Ε.Ε.Ε.Σ και συγκεκριμένα στο Μέρος IV “Κριτήρια Επιλογής”--> “Α’ Καταλληλότητα” στην απάντηση για την Ερώτηση 1).

[Β] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: στο Τ.Ε.Υ.Δ. στο Μέρος IV “Κριτήρια Επιλογής”--> “Α’ Καταλληλότητα” στην απάντηση για την Ερώτηση 1).

Στο άρθρο 4.3, προβλέπεται ότι η Επιτροπή Διαγωνισμού, μετά τον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής, γνωστοποιεί με έγγραφο του Προέδρου της, προ εύλογης προθεσμίας και με κάθε πρόσφορο τρόπο, σε όλους τους προσφέροντες, τον τόπο, την ημερομηνία και την ώρα της δημόσιας συνεδρίασης για την αποσφράγιση των τεχνικών προσφορών των συμμετεχόντων που πληρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής. Επισημαίνεται ότι η γνωστοποίηση του παραπάνω εγγράφου για τη δημόσια συνεδρίαση αποσφράγισης των τεχνικών προσφορών πρέπει να γίνεται προς όλους τους οικονομικούς φορείς που υπέβαλαν προσφορά, ανεξαρτήτως εάν αυτοί πληρούν ή όχι τις προϋποθέσεις συμμετοχής. Σε κάθε περίπτωση, για τον καθορισμό της εύλογης κατά τα ανωτέρω προθεσμίας, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να λάβει υπόψη παράγοντες, όπως λ.χ. την απόσταση της έδρας των προσφερόντων από τον τόπο αποσφράγισης των προσφορών, την ενδεχόμενη δυσχέρεια μετακίνησης λόγω της συχνότητας των συγκοινωνιακών μέσων (πχ. άγονες γραμμές, κλπ).

Ως προς τον τρόπο γνωστοποίησης, επισημαίνεται ότι, μέχρι την έναρξη ισχύος που προβλέπεται στην

⁶ Πρβ. και άρθρο 315 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με το οποίο τα άρθρα 96 και 99 του εν λόγω νόμου εφαρμόζεται αναλογικά για τις συμβάσεις του Βιβλίου II.

⁷ Πρβλ. Διορθώσεις σφαλμάτων στο ν. 4412/2016, ΦΕΚ Α 206/3-11-2016.

παράγραφο 2 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (ήτοι την 18η Απριλίου 2017), οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιλέξουν, για κάθε επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών, μεταξύ των ακόλουθων μέσων επικοινωνίας: α) ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με το άρθρο 22 του ως άνω νόμου, β) ταχυδρομείο ή άλλο κατάλληλο μέσο, γ) φαξ ή δ) συνδυασμό των ανωτέρω μέσων, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παράγραφο 11 του άρθρου 376 του νόμου αυτού.

Στο άρθρο 4.4, εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών στο ότι: ανεξαρτήτως του αν εκδίδονται ένα ή περισσότερα πρακτικά για τον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής και τη βαθμολόγηση των τεχνικών προσφορών, σύμφωνα με το άρθρο 99 του ν. 4412/2016, με το οποίο συμμορφώνεται το άρθρο 4.4 της διακήρυξης, εκδίδεται μία εκτελεστή πράξη από την αναθέτουσα αρχή για την έγκριση του/των πρακτικού/ών ελέγχου δικαιολογητικών συμμετοχής και βαθμολόγησης τεχνικών προσφορών, η οποία και μπορεί να προσβληθεί. Δηλαδή, τα αποτελέσματα των ανωτέρω δύο διακριτών σταδίων επικυρώνονται με μία απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής, η οποία κοινοποιείται με επιμέλεια αυτής στους προσφέροντες και κατά της οποίας χωρεί, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 6 της διακήρυξης:

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: προδικαστική προσφυγή

[Β] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: ένσταση

Στο άρθρο 4.6 προβλέπεται ότι, μετά την οριστικοποίηση της βαθμολογίας των τεχνικών προσφορών, η Επιτροπή Διαγωνισμού καλεί εγγράφως τους προσφέροντες, των οποίων οι προσφορές κρίθηκαν αποδεκτές σύμφωνα με το ανωτέρω Πρακτικό, σε δημόσια συνεδρίαση, σε ημερομηνία και ώρα που γνωστοποιείται εγγράφως σε αυτούς προ πέντε (5) ημερών, για την αποσφράγιση των οικονομικών τους προσφορών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 99 παρ. 1 περ. γ' του ν. 4412/2016, η δε προθεσμία αρχίζει από την επόμενη της κοινοποίησης της έγγραφης πρόσκλησης.

Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ότι, εάν η αναθέτουσα αρχή θεωρήσει ότι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές, απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας, κατά ανώτατο όριο δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης, εφαρμοζόμενων, στην περίπτωση αυτή, των άρθρων 88 και 89 του ν. 4412/2016. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών δύναται να εκδίδει εγκυκλίους για την εξειδίκευση των όρων χαρακτηρισμού μίας οικονομικής προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής ανά κατηγορία μελέτης και ανά εκτιμώμενη αξία σύμβασης και για την εκτίμηση των παρεχόμενων κατά τα ανωτέρω εξηγήσεων. Έπειτα από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποκλίνει από τα οριζόμενα στις ανωτέρω εγκυκλίους.

Άρθρο 5: Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών – Κατακύρωση – Πρόσκληση για υπογραφή σύμβασης

Το **άρθρο 5** της διακήρυξης αναφέρεται στην πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών, την κατακύρωση και την πρόσκληση για υπογραφή της σύμβασης, έχοντας λάβει υπόψη τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 103 και 105 του ν. 4412/2016. Αν η διακήρυξη αφορά σε συμβάσεις μελετών του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016, εφαρμόζεται το άρθρο 316 του νόμου αυτού.

Στο άρθρο 5.1, προβλέπεται ότι μετά την αξιολόγηση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή ειδοποιεί εγγράφως τον προσφέροντα, στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση (τον «προσωρινό ανάδοχο»), να υποβάλει τα δικαιολογητικά που προβλέπονται στο άρθρο 22 της διακήρυξης. Στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, συμπληρώνεται η προθεσμία που θα ορίσει η αναθέτουσα αρχή για την υποβολή των δικαιολογητικών, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δέκα (10) ούτε μεγαλύτερη των είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης ειδοποίησης στον προσωρινό ανάδοχο, κατά τα

ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 103 παρ. 1 του ν. 4412/2016. Τα δικαιολογητικά υποβάλλονται στην αναθέτουσα αρχή σε σφραγισμένο φάκελο, ο οποίος παραδίδεται στην Επιτροπή Διαγωνισμού. Ως προς τον τρόπο υποβολής του φακέλου των δικαιολογητικών αυτών, ισχύουν τα αναφερόμενα στο άρθρο 3.1 της διακήρυξης (δυνατότητα κατάθεσης στην Επιτροπή Διαγωνισμού ή αποστολής επί αποδείξει προς την αναθέτουσα αρχή ή κατάθεσης στο πρωτόκολλο της αναθέτουσας αρχής).

Στο άρθρο 5.3 περ. i), η διαπίστωση, κατά τον έλεγχο των δικαιολογητικών, εάν τα δηλωθέντα στοιχεία είναι ψευδή ή ανακριβή, αφορά στα στοιχεία που δηλώθηκαν:

[A] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: με το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (Ε.Ε.Ε.Σ.)

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: με το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ.)

Στο άρθρο 5.3 περ. iii), σημειώνεται ότι, οι συνέπειες της κήρυξης του προσωρινού αναδόχου ως εκπτώτου, της κατάπτωσης της εγγύησης συμμετοχής του και της κατακύρωσης στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά επέρχονται, μεταξύ άλλων, και στην περίπτωση που, από τα δικαιολογητικά που προσκομίζονται κατά το άρθρο 22 της διακήρυξης, δεν αποδεικνύεται η μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 18 αυτής. Τονίζεται ότι τα παραπάνω ισχύουν με την επιφύλαξη των παρ. 7, 8 και 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016. Και τούτο, διότι, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, ο οικονομικός φορέας, για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, μπορεί να προσκομίζει στοιχεία, προκειμένου να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε, επαρκούν για να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρότι συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού. Παρέχεται, δηλαδή, για πρώτη φορά η δυνατότητα στους οικονομικούς φορείς να υιοθετούν μέτρα συμμόρφωσης (“*self-cleaning*”), με στόχο την άρση των συνεπειών τυχόν ποινικών αδικημάτων ή παραπτώματων και την αποτελεσματική πρόληψη των παρανομιών. Συναφώς επισημαίνεται ότι ο οικονομικός φορέας αναφέρει την – τυχόν - υιοθέτηση μέτρων συμμόρφωσης (“*self-cleaning*”):

[A] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: στο Ε.Ε.Ε.Σ.

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: στο Τ.Ε.Υ.Δ.

Όταν τα εν λόγω μέτρα προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις/κριθούν επαρκή⁸, η αναθέτουσα αρχή δεν αποκλείει τον εν λόγω οικονομικό φορέα από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης για αυτούς τους λόγους και μόνον.

Κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο **άρθρο 5.5**, σε περίπτωση έγκαιρης και προσήκουσας ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής για μεταβολές στις προϋποθέσεις τις οποίες ο προσωρινός ανάδοχος είχε δηλώσει ότι πληροί, οι οποίες επήλθαν ή για τις οποίες έλαβε γνώση ο προσωρινός ανάδοχος μετά τη δήλωση και μέχρι την ημέρα της έγγραφης ειδοποίησης για την προσκόμιση των δικαιολογητικών κατακύρωσης (“*οψιγενείς μεταβολές*”), δεν καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί σύμφωνα με το άρθρο 15 της διακήρυξης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 104 του ν. 4412/2016. Η εν λόγω δήλωση πλήρωσης των προϋποθέσεων έλαβε χώρα:

[A] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: με το Ε.Ε.Ε.Σ.

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: με το Τ.Ε.Υ.Δ.

Στο **άρθρο 5.7**, συμπληρώνεται το αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής, στο οποίο διαβιβάζεται ο φάκελος μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ελέγχου των δικαιολογητικών του άρθρου 22 της διακήρυξης

⁸ Σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, η απόφαση της αναθέτουσας αρχής για τη διαπίστωση της επάρκειας ή μη των επανορθωτικών μέτρων (self cleaning) του οικονομικού φορέα εκδίδεται μετά από σύμφωνη γνώμη της επιτροπής της παρ. 9 του ίδιου άρθρου.

και τη σύνταξη σχετικού πρακτικού από την Επιτροπή Διαγωνισμού.

Στο **άρθρο 5.8:** Στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, η αναθέτουσα αρχή προσδιορίζει τον τόπο (πχ. στα γραφεία της), καθώς και το χρονικό διάστημα εντός του οποίου όσοι προσφέροντες υπέβαλαν παραδεκτές προσφορές μπορούν να λαμβάνουν γνώση των δικαιολογητικών κατακύρωσης που κατατέθηκαν, ήτοι εντός ..... εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία που κοινοποιήθηκε σε αυτούς, επί αποδείξει, η απόφαση κατακύρωσης. Επισημαίνεται ότι η Επιτροπή Διαγωνισμού, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα και στο άρθρο 103 παρ. 7 του ν. 4412/2016, είναι υποχρεωμένη να επιτρέψει την πρόσβαση των προσφερόντων στα έγγραφα που υποβλήθηκαν, με επιτόπιο έλεγχο των εγγράφων και λήψη φωτοαντιγράφων των απαραίτητων, κατά τους αιτούντες, εγγράφων με δαπάνες τους, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 1 του άρθρου πρώτου του π.δ. 28/2015 (Α' 34)⁹.

Στο **άρθρο 5.9,** προβλέπεται ότι η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί αμέσως την απόφαση κατακύρωσης, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε κάθε προσφέροντα, εκτός από τον προσωρινό ανάδοχο, με κάθε πρόσφορο τρόπο, όπως με τηλεομοιοτυπία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κ.λπ., επί αποδείξει, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 105 παρ. 2 του ν. 4412/2016. **Τονίζεται ότι** η υποχρεωτική αναφορά, στην απόφαση κατακύρωσης, των προθεσμιών για την αναστολή της σύναψης της σύμβασης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 της διακήρυξης και μέχρι την έναρξη ισχύος του Μέρους IV του ν. 4412/2016, **αφορά μόνο στο [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων.**

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων -->

--> Άρθρο 6: Προδικαστικές Προσφυγές – Προσωρινή δικαστική προστασία

Το άρθρο 6 αναφέρεται στην προσωρινή δικαστική προστασία (προδικαστικές προσφυγές-ασφαλιστικά μέτρα) που δικαιούται κάθε ενδιαφερόμενος ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί η συγκεκριμένη σύμβαση και υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημιά από παράνομη κατά την κρίση του πράξη, συμπεριλαμβανομένης της διακήρυξης και των λοιπών εγγράφων της σύμβασης, ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις διατάξεις του ν. 3886/2010.

Επισημαίνεται ότι το εν λόγω άρθρο διαμορφώθηκε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εφαρμόζεται στο μεταβατικό χρονικό διάστημα, ήτοι από την έναρξη υποχρεωτικής εφαρμογής του Προτύπου Τεύχους διακήρυξης και προ της έναρξης ισχύος των διατάξεων του Βιβλίου IV (άρθρων 345 έως 374) του ν. 4412/2016 και της λειτουργίας της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (Α.Ε.Π.Π.), ήτοι μέχρι την 30η Μαρτίου 2017.

Τονίζεται ιδιαιτέρως ότι, διαφορές που αναφύονται από πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες εκδίδονται ή συντελούνται μετά την 31η Μαρτίου 2017, διέπονται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016 (άρθρα 345 έως 374), κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 379 παρ. 8 του ν. 4412/2016, όπως ισχύει. Το ανωτέρω σημαίνει ότι, ακόμα και στην περίπτωση που η διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έχει εκκινήσει πριν από την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016 (πριν την 31η Μαρτίου 2017), ο ενδιαφερόμενος θα ασκήσει προδικαστική προσφυγή κατά της σχετικής πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, η οποία εκδόθηκε ή συντελέστηκε μετά την 31η Μαρτίου 2017, ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (Α.Ε.Π.Π.)

⁹ Πρβ. και παρ. 5 του άρθρου 21 του ν. 4412/2016.

Για το διάστημα από την 31η Μαρτίου 2017 και εφεξής και μέχρι την εκ νέου τροποποίηση των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων από την Αρχή, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να προβούν στις αναγκαίες προσαρμογές του άρθρου 6, σύμφωνα με τη ρήτρα ευελιξίας του σημείου 25 του άρθρου 11 της διακήρυξης, ώστε να συνάδει με το περιεχόμενο των διατάξεων του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016, π.χ. ως προς τη δικαιοδοσία και την καθ' ύλην αρμοδιότητα των δικαστηρίων, ως προς τις διαφορές που διέπονται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV, ως προς την κατάργηση του ν. 3886/2010, κλπ, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις παρ. 7, 8 και 11 του άρθρου 379 και της περ. 27 της παρ. 1 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016.

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων --> Άρθρο 6: Ενστάσεις

Το άρθρο 6 αναφέρεται στο δικαίωμα υποβολής ενστάσεων που ασκούνται κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων μελετών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 127 του ν. 4412/2016¹⁰.

Επισημαίνεται ότι το εν λόγω άρθρο διαμορφώθηκε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εφαρμόζεται στο μεταβατικό χρονικό διάστημα, ήτοι από την έναρξη υποχρεωτικής εφαρμογής του Προτύπου Τεύχους διακήρυξης και προ της έναρξης ισχύος των διατάξεων του Βιβλίου IV (άρθρων 345 έως 374) του ν. 4412/2016 και της λειτουργίας της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (Α.Ε.Π.Π.), ήτοι μέχρι την 30η Μαρτίου 2017.

Τονίζεται ιδιαιτέρως ότι, διαφορές που αναφύονται από πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες εκδίδονται ή συντελούνται μετά την 31η Μαρτίου 2017, διέπονται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016 (άρθρα 345 έως 374), κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 379 παρ. 8 του ν. 4412/2016, όπως ισχύει. Το ανωτέρω σημαίνει ότι, ακόμα και στην περίπτωση που η διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έχει εκκινήσει πριν από την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016 (πριν την 31η Μαρτίου 2017) και εφόσον η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης είναι ανώτερη των 60.000 Ευρώ (χωρίς ΦΠΑ), ο ενδιαφερόμενος θα ασκήσει προδικαστική προσφυγή κατά της σχετικής πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, η οποία εκδόθηκε ή συντελέστηκε μετά την 31η Μαρτίου 2017, ενώπιον της Α.Ε.Π.Π. (με την επέλευση του ανασταλτικού αποτελέσματος του άρθρου 364 του ν. 4412/2016 και τα ειδικότερα προβλεπόμενα στις διατάξεις του Βιβλίου IV του νόμου αυτού).

Για το διάστημα από την 31η Μαρτίου 2017 και εφεξής και μέχρι την εκ νέου τροποποίηση των Προτύπων Τευχών διακηρύξεων από την Αρχή, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να προβούν στις αναγκαίες προσαρμογές του άρθρου 6, σύμφωνα με τη ρήτρα ευελιξίας του σημείου 23 του άρθρου 11 της διακήρυξης, ώστε να συνάδει με το περιεχόμενο των διατάξεων του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016, για τις δημόσιες συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των 60.000 Ευρώ (χωρίς ΦΠΑ), π.χ. ως προς τη δικαιοδοσία και την καθ' ύλην αρμοδιότητα των δικαστηρίων, ως προς τις διαφορές που διέπονται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV, κλπ, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις παρ. 7 και 8 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016.

Άρθρο 7: Συμπλήρωση – αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών

Το άρθρο 7 της διακήρυξης αναφέρεται στη δυνατότητα έγγραφης πρόσκλησης, εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής, προς τους προσφέροντες να διευκρινίσουν ή να συμπληρώσουν τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής και οικονομικής προσφοράς τους, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 102 του ν. 4412/2016. Αν η διακήρυξη αφορά σε συμβάσεις μελετών του Βιβλίου II του ν. 4412/2016, εφαρμόζεται το άρθρο 310, καθώς και το άρθρο 103 του ν. 4412/2016 (δυνάμει του άρθρου

¹⁰ Σημειωτέον ότι, ειδικά για τις συμβάσεις άνω των 60.000 Ευρώ (χωρίς ΦΠΑ), το, κατά το άρθρο 127 του ν. 4412/2016, ύψος του παραβόλου υπέρ του Δημοσίου δεν υπερβαίνει τα εξακόσια (600) Ευρώ, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 376 παρ. 12 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016, όπως ισχύει.

315 του νόμου αυτού).

Άρθρο 8: Σύναψη σύμβασης

Το άρθρο 8 αναφέρεται στη σύναψη της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 105 του ν. 4412/2016. Για τις συμβάσεις μελετών του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, ισχύουν και τα προβλεπόμενα στα άρθρα 182 επ του ν. 4412/2016. Αν η διακήρυξη αφορά σε συμβάσεις μελετών του Βιβλίου ΙΙ, εφαρμόζεται το άρθρο 316 και η παρ. 5 του άρθρου 1 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με την οποία, οι διατάξεις των άρθρων 182 έως 199 εφαρμόζονται στην εκτέλεση συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 2, συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του Μέρους Β' του Βιβλίου Ι (άρθρα 129 έως 133) και του Μέρους Β' του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 335 έως 338) του ν. 4412/2016.

Σημειώνεται ότι, επί ενώσεων, το συμφωνητικό υπογράφεται από το νόμιμο κοινό εκπρόσωπο που ορίστηκε κατά την υποβολή της προσφοράς. Κατά την υπογραφή του συμφωνητικού, ο ανάδοχος δηλώνει την έδρα του και τον αντίκλητό του. Σε περίπτωση αναδόχου σύμπραξης, ως έδρα του αναδόχου θεωρείται η έδρα του εκπροσώπου του, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 182 παρ. 4 του ν. 4412/2016. Από πλευράς εργοδότη, το συμφωνητικό υπογράφεται από το νόμιμο, κατά τις οικείες διατάξεις, όργανο της Αναθέτουσας Αρχής.

Επισημαίνεται ότι, μετά από σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής, ο προσωρινός ανάδοχος υποβάλλει επικαιροποιημένα τα δικαιολογητικά του άρθρου 22 της διακήρυξης:

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: μετά την άπρακτη πάροδο των προθεσμιών άσκησης των προβλεπόμενων, στο άρθρο 6 της διακήρυξης, βοηθημάτων και μέσων στο στάδιο της προδικαστικής και δικαστικής προστασίας και από τις αποφάσεις αναστολών επί αυτών (λόγω του ανασταλτικού αποτελέσματος), καθώς και μετά την ολοκλήρωση του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 35 και 36 του ν. 4129/2013, εφόσον απαιτείται.

[Β] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: (μόνο) μετά την ολοκλήρωση του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 35 και 36 του ν. 4129/2013, εφόσον απαιτείται.

Άρθρο 9: Σειρά ισχύος εγγράφων

Τα έγγραφα της σύμβασης, με βάση τα οποία πρόκειται να ανατεθεί η σύμβαση και να εκπονηθεί η μελέτη, αναφέρονται στο άρθρο 2 της διακήρυξης.

Μετά την υπογραφή του “*συμφωνητικού*”, η σειρά ισχύος των εγγράφων καθορίζεται στο άρθρο 9 της διακήρυξης. Σημειώνεται ότι, ως «*συμφωνητικό*» νοείται η γραπτή συμφωνία μεταξύ της αναθέτουσας αρχής ή της Κεντρικής Αρχής Αγορών (Κ.Α.Α.) και του αναδόχου, αναπόσπαστο τμήμα της οποίας αποτελούν όλα τα σχετικά έγγραφα της σύμβασης της περιπτ. (14) της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016, η προσφορά του αναδόχου, καθώς και οι πάσης φύσεως τροποποιήσεις της συμφωνίας αυτής, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 1 περ. 42 του ν. 4412/2016.

Επισημαίνεται, επίσης, ότι, όσον αφορά στο τεύχος της Συγγραφής Υποχρεώσεων (Σ.Υ.) με τα Παραρτήματά της, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να καταγράψει, εάν στα πλαίσια του συμβατικού αντικειμένου προβλέπεται προγραμματισμός, επίβλεψη ή/και αξιολόγηση ερευνητικών εργασιών κατά την παρ. 3 του άρθρου 95 του ν. 4412/2016. Όσον αφορά στο τεύχος των προεκτιμώμενων αμοιβών με τους αναλυτικούς υπολογισμούς της προεκτιμηθείσας αμοιβής κατά κατηγορία μελέτης, εφαρμόζεται το άρθρο 53 παρ. 8 του ν. 4412/2016.

Άρθρο 10: Γλώσσα διαδικασίας

Το **άρθρο 10** της διακήρυξης αναφέρεται στη γλώσσα της διαδικασίας, έχοντας λάβει υπόψη τα άρθρα 53 παρ. 3, 80 παρ. 10 και 92 παρ. 4 του ν. 4412/2016.

Επισημαίνεται, ειδικότερα, ότι η νόμιμη επικύρωση των δημοσίων εγγράφων που αφορούν σε αλλοδαπούς οικονομικούς φορείς και κατατίθενται στην παρούσα διαδικασία σύναψης σύμβασης πραγματοποιείται είτε από το αρμόδιο Προξενείο της χώρας του προσφέροντος, είτε με την επίθεση της σφραγίδας "Apostille" σύμφωνα με την συνθήκη της Χάγης της 05-10-61 (που κυρώθηκε με το Ν. 1497/84), ώστε να πιστοποιείται η γνησιότητά τους. Η δε μετάφραση των εν λόγω εγγράφων μπορεί να γίνει είτε από τη μεταφραστική υπηρεσία του ΥΠ.ΕΞ., κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 2 του ν. 3712/2008 (Α' 225), είτε από το αρμόδιο προξενείο, είτε από δικηγόρο κατά την έννοια των άρθρων 454 του Κ.Πολ.Δ. και 36 του Κώδικα περί Δικηγόρων (ν. 4194/2013), είτε από ορκωτό μεταφραστή της χώρας προέλευσης, αν υφίσταται στη χώρα αυτή τέτοια υπηρεσία.

Άρθρο 11: Εφαρμοστέα νομοθεσία

Στο άρθρο 11, αναφέρονται, ενδεικτικά, οι διατάξεις των νόμων και κανονιστικών πράξεων που εφαρμόζονται για την ανάθεση και εκτέλεση της σύμβασης εκπόνησης μελέτης.

Ειδικότερα επισημαίνεται:

- Οι κανονιστικές πράξεις, οι κατευθυντήριες οδηγίες και οι εγκύκλιοι που έχουν εκδοθεί για την ερμηνεία του ν. 4412/2016, είναι αναρτημένες, κατά περίπτωση, στην ιστοσελίδα της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ (www.eaadhsy.gr και www.hsrra.gr) και του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.
- Ο ν. 3316/2005 έχει καταργηθεί με το ν. 4412/2016 (άρθρο 377 παρ. 1 περ. 40), πλην του άρθρου 2Α, της παραγράφου 2 του άρθρου 11 και των άρθρων 39 και 40, τα οποία παραμένουν σε ισχύ μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του άρθρου 83 του ως άνω νόμου. Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης της προκήρυξης σε μία ημερήσια εφημερίδα της πρωτεύουσας με πανελλήνια κυκλοφορία, που προβλέπεται στο άρθρο 12 του ν. 3316/2005, καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 10 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016, ήτοι παραμένει σε ισχύ έως και την 31 Δεκεμβρίου 2017. Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης της προκήρυξης σε μία ημερήσια εφημερίδα της πρωτεύουσας του νομού, στον οποίο πρόκειται να κατασκευαστεί το έργο, το οποίο αφορά η μελέτη ή η υπηρεσία ή της έδρας της Περιφέρειας, αν στην έδρα του νόμου δεν εκδίδεται ημερήσια εφημερίδα ή αν το έργο θα εκτελεστεί σε περισσότερους νομούς, που προβλέπεται στο ίδιο άρθρο του ν. 3316/2005, καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016, ήτοι παραμένει σε ισχύ έως και την 31 Δεκεμβρίου 2020.
- Για την έννομη προστασία, εφαρμόζονται τα άρθρα 377 παρ. 1 περ. 27, 379 παρ. 7, 8 και 11 και 376 παρ. 2 πρώτο εδάφιο και παρ. 12 του ν. 4412/2016.

Μέχρι την έναρξη ισχύος των διατάξεων του Βιβλίου ΙV (άρθρα 345 έως 374) του ν. 4412/2016 (την 31η Μαρτίου 2017), παραμένει σε ισχύ ο ν. 3886/2010 (μέχρι τις 30.3.2017). Εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών στο ότι η σχετική αναφορά στο ν. 3886/2010 **συμπληρώνεται μόνο [Α] στο Πρότυπο**

Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων.

Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, μεταβατικά ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 99 παρ. 1 περ. α) τελευταίο εδάφιο, περ. β) υποπερ. αα) τελευταίο εδάφιο, περ. β) υποπερ. ββ) υπούποπερ. βββ) προτελευταίο εδάφιο και περ. γ) τελευταίο εδάφιο, καθώς και του άρθρου 127 του ν. 4412/2016, σύμφωνα με το άρθρο 376 παρ. 12 του ως άνω νόμου.

- Ως προς το ν. 3548/2007, η περ. α' της παρ. 3 του άρθρου 1, η παρ. 1 σημείο Α' και η παρ. 1 σημείο Β' του άρθρου 3 και η παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 3548/2007 καταργούνται την 1η Ιανουαρίου 2021, σύμφωνα με τα άρθρα 379 παρ. 12 και 377 παρ. 1 περ. 35 του ν. 4412/2016¹¹.
- Ως προς το π.δ 80/2016 (Α' 145) "Ανάληψη υποχρεώσεων από τους διατάκτες", το άρθρο 13 του οποίου καταργεί το π.δ 113/2010, επισημαίνεται ότι τίθεται σε ισχύ από 01.01.2017.
- Η αναφορά στο ν. 3310/2005 (Α' 30) και τις λοιπές κανονιστικές πράξεις που αναφέρονται στο ίδιο σημείο της διακήρυξης τίθεται μόνο όταν εκ του συμβατικού ποσού (1.000.000 ΕΥΡΩ χωρίς ΦΠΑ) προκύπτει εφαρμογή των διατάξεων για τον έλεγχο του Ε.Σ.Ρ. Εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών στο ότι η σχετική αναφορά στο ν. 3310/2005 και τις λοιπές κανονιστικές πράξεις του ίδιου σημείου **συμπληρώνεται μόνο [Α] στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις μελετών άνω των ορίων.**
- Η αναφορά στο ν. 4314/2014 (Α' 265) και στο ν. 3614/2007 (Α' 267) τίθεται μόνο εφόσον πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενο έργο από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Εξακολουθούν να ισχύουν κανονιστικές πράξεις, οι οποίες εκδόθηκαν δυνάμει εξουσιοδοτικών διατάξεων του ν. 3316/2005 που καταργήθηκαν δυνάμει του άρθρου 377 παρ. 1 περ. (40) του ν. 4412/2016, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με αυτόν και δεν καταργήθηκαν ρητά με το άρθρο 377 του νόμου αυτού. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 376 του ν. 4412/2016 και κατά πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. ΣτΕ 3057/1997, 1433/2005, 2939/1987, 1552/1964, 3023/1990, 2412/1992, 3206/2002), οι κανόνες που θεσπίζονται με κανονιστικές πράξεις, οι οποίες εκδίδονται βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης, μπορούν να τροποποιηθούν ή να καταργηθούν μόνο από διατάξεις νεότερων όμοιων πράξεων, εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται η σχετική κανονιστική αρμοδιότητα ή από διατάξεις νεότερων νομοθετικών κειμένων ή διατάξεις κανονιστικών πράξεων που έχουν εκδοθεί βάσει νεότερης εξουσιοδότησης, η δε απλή κατάργηση της εξουσιοδοτικής διάταξης δεν συνεπάγεται αυτοδίκαια και την κατάργηση των κανονιστικών πράξεων που εκδόθηκαν βάσει αυτής. Στην περίπτωση των κανονιστικών πράξεων που εξακολουθούν να ισχύουν, ανήκουν, λ.χ., μέχρι την έκδοση της απόφασης της περίπτωσης δ' της παρ. 8 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016, οι αντίστοιχες αποφάσεις έγκρισης Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών Μελετών και Τεχνικών Υπηρεσιών, που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση του ν. 3316/2005 (ΔΜΕΟ/α/ο/1257/9.8.2005 απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, όπως τροποποιήθηκε με τις με αρ. ΔΜΕΟ/α/ο/2361/30.12.2005 και ΔΜΕΟ/α/ο/2229/06/4.7.2006 όμοιες αποφάσεις).
- Νόμοι, Π.Δ. και υπουργικές αποφάσεις που εκδίδονται μετά την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης σύμφωνα με το άρθρο 61 (για τις συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω των ορίων) ή το άρθρο 120 του ν. 4412/2016 (για τις συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία κάτω των ορίων), κατά γενικό κανόνα, δεν αποτελούν μέρος του εφαρμοστέου θεσμικού πλαισίου της διακήρυξης.
- Προσθήκες και εν γένει προσαρμογές άρθρων της διακήρυξης (πέραν των όσων ήδη προβλέπονται ρητώς στο κείμενο της πρότυπης διακήρυξης), μπορούν να προστίθενται και να συμπεριλαμβάνονται από την αναθέτουσα αρχή, μόνο εφόσον είναι απόλυτα συμβατές με την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία.

¹¹ Πρβ. και άρθρο 377 παρ. 1 περ. 40 τρίτο εδάφιο του ν. 4412/2016.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Άρθρο 12: Εκτιμώμενη αξία – Χρηματοδότηση – Προθεσμίες της σύμβασης

Στο άρθρο 12.1: Η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης μελέτης περιλαμβάνει τις προβλέψιμες προεκτιμώμενες αμοιβές των επιμέρους κατηγοριών μελετών που απαρτίζουν το αντικείμενο της σύμβασης. Ως «Προεκτιμώμενη αμοιβή» νοείται το προεκτιμώμενο από την αναθέτουσα αρχή χρηματικό ποσό για την ολοκλήρωση των προκηρυσσόμενων μελετών, που καθορίζεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 8 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 και αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 3 περ. 7 του νόμου αυτού. Επίσης, στην εκτιμώμενη αξία της σύμβασης συμπεριλαμβάνεται ποσοστό δέκα πέντε τοις εκατό (15%) ως απρόβλεπτες δαπάνες, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην περ. α' της παρ. 8 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016. Σημειωτέον ότι, τα ειδικότερα περί απρόβλεπτων δαπανών ορίζονται στην παρ. 4 του άρθρου 186 του ν. 4412/2016, το δε ποσό των απρόβλεπτων δαπανών επανυπολογίζεται κατά την υπογραφή της σύμβασης ανάλογα με την προσφερθείσα έκπτωση.

Στο τελευταίο εδάφιο του άρθρου 12.1, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να συμπληρώσει τα στοιχεία της εξασφάλισης της χρηματοδότησης της σύμβασης (π.χ. Π.Δ.Ε., Σ.Α.Ε.). Τα στοιχεία αυτά πρέπει να περιέχονται στο Φάκελο Δημόσιας Σύμβασης Μελέτης ή Τεχνικής Υπηρεσίας, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 45 παρ. 8 σημείο Α5 του ν. 4412/2016. Ειδικότερα, εφόσον πρόκειται για σύμβαση συγχρηματοδοτούμενη από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τούτο πρέπει να αναγράφεται στη διακήρυξη και ειδικότερα να αναφέρεται ο τίτλος της πράξης και του Επιχειρησιακού Προγράμματος στο πλαίσιο του οποίου είναι ενταγμένη η υπό ανάθεση μελέτη, το Μέτρο από το οποίο χρηματοδοτείται, καθώς και τα ποσοστά συγχρηματοδότησης της δαπάνης από εθνικούς και ενωσιακούς πόρους (με αναφορά στο διαρθρωτικό ταμείο).

Στο άρθρο 12.3 ορίζεται η ημερομηνία έναρξης των προθεσμιών της σύμβασης του αναδόχου και η συνολική προθεσμία για την περαίωση του αντικειμένου της σύμβασης και επιπλέον, εφόσον απαιτείται, ορίζονται και τμηματικές προθεσμίες για την ολοκλήρωση συγκεκριμένων τμημάτων ή και σταδίων μελετών της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 184 του ν. 4412/2016. Ως “συνολική προθεσμία” νοείται το χρονικό διάστημα από την υπογραφή της σύμβασης, ή από μεταγενέστερο χρονικό διάστημα, εφόσον τούτο ορίζεται στη σύμβαση, μέχρι την έκδοση της απόφασης έγκρισης του συνόλου των μελετών, και συνίσταται στα επιμέρους χρονικά διαστήματα που προβλέπονται στο άρθρο 184 παρ. 1 περ. α) και β) του ν. 4412/2016.

Όσον αφορά στον ορισμό τμηματικών προθεσμιών για την ολοκλήρωση συγκεκριμένων τμημάτων ή/και σταδίων μελετών της σύμβασης, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 184 του ν. 4412/2016, τέτοιες προθεσμίες μπορούν να τεθούν στο συμφωνητικό, κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής. Αν δεν τεθούν τμηματικές προθεσμίες, η σχετική αναφορά στη διακήρυξη διαγράφεται. Επίσης, μπορεί να γίνεται παραπομπή στο σχετικό χρονοδιάγραμμα που (τυχόν) περιλαμβάνεται στο τεύχος τεχνικών δεδομένων.

Επίσης, στο άρθρο 12.3 της διακήρυξης συμπληρώνεται ο καθαρός χρόνος ολοκλήρωσης του μελετητικού αντικειμένου.

Όσον αφορά στη χορήγηση ή μη προκαταβολής στον ανάδοχο, το σχετικό πεδίο της διακήρυξης συμπληρώνεται από την αναθέτουσα αρχή, κατά τους όρους των άρθρων 72 και 187 παρ. 2 περ. α) του ν. 4412/2016. Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή επιλέξει τη μη χορήγηση προκαταβολής στον ανάδοχο, **το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 12.3** περί χορήγησης προκαταβολής διαγράφεται.

Άρθρο 13: Προσφορές – Χρόνος ισχύος προσφορών

Στο άρθρο 13.1: Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιτρέπουν ή να απαιτούν εναλλακτικές προσφορές από τους προσφέροντες, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 57 του ν. 4412/2016.

Στην περίπτωση που δεν γίνονται δεκτές εναλλακτικές προσφορές, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να συμπληρώσει «δεν γίνονται δεκτές».

Στην περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή επιτρέπει ή απαιτεί την υποβολή εναλλακτικών προσφορών, στο εν λόγω πεδίο, πρέπει να αναφέρει ότι γίνονται δεκτές εναλλακτικές προσφορές και να συμπληρώσει, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 57 παρ. 2 του ν. 4412/2016, τις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι εναλλακτικές προσφορές, καθώς και ειδικούς τρόπους υποβολής αυτών των προσφορών, ιδίως αν μπορούν να υποβάλλονται μόνο αν έχει επίσης υποβληθεί προσφορά που δεν συνιστά εναλλακτική προσφορά. Επισημαίνεται ότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να διασφαλίσει ότι τα επιλεγέντα κριτήρια ανάθεσης μπορούν να εφαρμοστούν σε εναλλακτικές προσφορές που πληρούν τις εν λόγω ελάχιστες απαιτήσεις, καθώς και σε συμμορφούμενες προσφορές που δεν είναι εναλλακτικές.

Τονίζεται ότι οι εναλλακτικές προσφορές δεν επιτρέπονται, εάν δεν υπάρχει σχετική αναφορά στη διακήρυξη. Για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016, εφαρμόζεται το άρθρο 286 του νόμου αυτού.

Στο άρθρο 13.2: Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 91 παρ. 1 περ. (ε) του ν. 4412/2016, απορρίπτεται προσφορά η οποία υποβάλλεται από έναν προσφέροντα που έχει υποβάλει δύο ή περισσότερες προσφορές, εκτός αν επιτρέπεται η υποβολή εναλλακτικής προσφοράς.

Ο περιορισμός αυτός ισχύει, υπό τους όρους της παρ. 4 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, και στην περίπτωση ενώσεων οικονομικών φορέων με κοινά μέλη, καθώς και στην περίπτωση οικονομικών φορέων που συμμετέχουν είτε αυτοτελώς είτε ως μέλη ενώσεων. Στο σημείο αυτό, διευκρινίζεται ότι ο περιορισμός του προηγούμενου εδαφίου πρέπει να συσχετισθεί - κατά κύριο λόγο - με την περ. γ' της παρ. 4 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016¹², η οποία, σημειωτέον, συνιστά δυνητικό λόγο αποκλεισμού για την αναθέτουσα αρχή.

Αν, ωστόσο, στο άρθρο 13.1 η αναθέτουσα αρχή έχει συμπληρώσει ότι “γίνονται δεκτές εναλλακτικές προσφορές”, το άρθρο 13.2 διαγράφεται.

Στο άρθρο 13.4, η αναθέτουσα αρχή ορίζει τον χρόνο ισχύος των προσφορών, κατ' εκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων της διαδικασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 97 παρ 3 του ν. 4412/2016, οι προσφορές ισχύουν και δεσμεύουν τους οικονομικούς φορείς για χρονικό διάστημα που ανέρχεται κατ' ελάχιστον σε έξι (6) μήνες, εντός του οποίου πρέπει να συναφθεί η σύμβαση. Όταν στο διαγωνισμό υποβάλλονται και τεχνικές προσφορές, ο χρόνος ισχύος των προσφορών ανέρχεται κατ' ελάχιστον¹³ σε δέκα (10) μήνες. Αν συντρέχει και περίπτωση προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο, ο ως άνω χρόνος ισχύος των προσφορών προσαυξάνεται κατά τρεις (3) επιπλέον μήνες αντίστοιχα (άρθρα 35, 36 και 37 του ν. 4129/2013).

Σημειώνεται ότι η αναθέτουσα αρχή μπορεί, πριν τη λήξη της προσφοράς, να ζητά από τους προσφέροντες να παρατείνουν τη διάρκεια ισχύος της προσφοράς τους και της εγγύησης συμμετοχής, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 72 παρ. 1 περ. α' (άρθρο 302 παρ. 1 περ. α', για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ) και άρθρο 97 παρ. 2 του ν. 4412/2016.

Άρθρο 14: Ημερομηνία λήξης προθεσμίας υποβολής προσφορών

12 Άρθρο 73 παρ. 4 περ. γ) : “εάν η αναθέτουσα αρχή διαθέτει επαρκώς εύλογες ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο οικονομικός φορέας συνήψε συμφωνίες με άλλους οικονομικούς φορείς με στόχο τη στρέβλωση του ανταγωνισμού”.

13 Πρβλ. Τροποποιήσεις του ν. 4412/2016 στο άρθρο 22 περ. 24 του ν. 4441/2016 (Α' 227).

Συμπληρώνεται η ημερομηνία και η ώρα λήξης της προθεσμίας υποβολής των προσφορών στην Αναθέτουσα Αρχή. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι:

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών στις ανοιχτές διαδικασίες, κατά το άρθρο 27 του ν. 4412/2016 (άρθρο 264 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ) ανέρχεται σε 35 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε περίπτωση που επείγουσα κατάσταση δεόντως τεκμηριωμένη από την αναθέτουσα αρχή καθιστά αδύνατη την τήρηση της ελάχιστης ως άνω προβλεπόμενης προθεσμίας, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίζει ελάχιστη προθεσμία που δεν είναι μικρότερη των 15 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης. Σε περίπτωση που, σύμφωνα με το άρθρο 2 της διακήρυξης, δεν προσφέρεται ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης, η ανωτέρω προθεσμία των 35 ημερών παρατείνεται κατά πέντε ημέρες, εκτός από περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένης επείγουσας ανάγκης, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 67 του ν. 4412/2016 (άρθρου 297 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ).

[Β] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών στις ανοιχτές διαδικασίες ανέρχεται σε 22 ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ, κατά το άρθρο 121 του ν. 4412/2016 (άρθρο 331 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ).

Άρθρο 15: Εγγυήσεις συμμετοχής και καλής εκτέλεσης

Για μεν τις συμβάσεις του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016 τα ζητήματα των εγγυήσεων ρυθμίζονται στο άρθρο 72, για δε τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ τα σχετικά ζητήματα ρυθμίζονται στο άρθρο 302. Επισημαίνεται ότι οι εγγυητικές επιστολές συμμετοχής και καλής εκτέλεσης μπορούν να συντάσσονται και με βάση τα υποδείγματα Εγγυήσεων Συμμετοχής και Καλής Εκτέλεσης που έχουν εκδοθεί από την Αρχή, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην Κατευθυντήρια Οδηγία (Κ.Ο.) 12 (ΑΔΑ: 7ΕΩ5ΟΞΤΒ-ΗΞΘ)¹⁴, η οποία βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοσελίδα της Αρχής www.eaadhsy.gr και www.hsppa.gr, προσαρμοσμένη στο άρθρο 72 του ν. 4412/2016 (άρθρο 302 του ν. 4412/2016 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ)¹⁵.

Ειδικότερα:

Στο άρθρο 15.1 – Εγγύηση συμμετοχής: Συμπληρώνεται το χρηματικό ποσό που ζητείται ως εγγύηση συμμετοχής, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 2% της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, χωρίς το Φ.Π.Α., με ανάλογη στρογγυλοποίηση. Εγγύηση συμμετοχής δεν απαιτείται σε διαδικασίες σύναψης συμφωνιών-πλαίσιο.

Όσον αφορά στην έκδοση εγγυήσεων συμμετοχής από το Ε.Τ.Α.Α.-Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε., σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 86 του ν. 4387/2016, συστάθηκε Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία Ταμείο Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (Τ.Μ.Ε.Δ.Ε.) με αντικείμενο την Εγγυοδοσία και Πιστοδοσία των ασφαλισμένων στον τομέα Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. του Ε.Τ.Α.Α., η λειτουργία του οποίου άρχεται την 01.01.2017. Για το χρονικό διάστημα από την 01.01.2017 και εφεξής, στο εν λόγω πεδίο της διακήρυξης θα πρέπει να γίνεται αναφορά στο Τ.Μ.Ε.Δ.Ε., αντί του Ε.Τ.Α.Α. - Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.

Όσον αφορά στα γραμμάτια σύστασης παρακαταθήκης, σύμφωνα με το άρθρο 72 παρ. 3 δεύτερο και τρίτο εδάφιο του ν. 4412/2016 (άρθρο 302 παρ. 3 δεύτερο και τρίτο εδάφιο του ν. 4412/2016 για τις συμβάσεις του

¹⁴ Η Κ.Ο. 12 της Αρχής με θέμα “Υποδείγματα Εγγυητικών Επιστολών Συμμετοχής και Καλής Εκτέλεσης” αφορά σε υποδείγματα εγγυητικών επιστολών που εκδίδονται από Πιστωτικά Ιδρύματα ή από το Ε.Τ.Α.Α.-Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.

¹⁵ Παραδείγματος χάριν, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τα άρθρα 72§4 και 302§4 του ν. 4412/2016, οι εγγυήσεις των εν λόγω άρθρων πρέπει να αναφέρουν και την ημερομηνία διενέργειας του διαγωνισμού, κάτι το οποίο δεν αναφέρεται στα υποδείγματα της Κ.Ο. 12 της Αρχής.

Βιβλίου ΙΙ), οι εγγυήσεις συμμετοχής δύνανται να παρέχονται και με γραμμάτια του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με παρακατάθεση σε αυτό του αντίστοιχου χρηματικού ποσού, οι δε αναθέτουσες αρχές οφείλουν να αποδέχονται τα σχετικά γραμμάτια. Τα γραμμάτια σύστασης χρηματικής παρακαταθήκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων για την παροχή εγγυήσεων συμμετοχής συστήνονται σύμφωνα με την ειδική νομοθεσία που διέπει αυτό και ειδικότερα βάσει του άρθρου 4 του π.δ της 30 Δεκεμβρίου 1926/3 Ιανουαρίου 1927 (*“Περί συστάσεως και αποδόσεως παρακαταθηκών και καταθέσεων παρά τω Ταμείω Παρακαταθηκών και Δανείων”*), το δε Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι αυτό που φέρει την ευθύνη για την έκδοσή τους.

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 15.1, αναφέρεται το ελάχιστο περιεχόμενο της εγγυητικής επιστολής συμμετοχής, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 72 παρ. 4 του ν. 4412/2016. Στην περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, η εγγύηση συμμετοχής περιλαμβάνει τον όρο ότι η εγγύηση καλύπτει τις υποχρεώσεις όλων των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν στην ένωση, κατά το άρθρο 72 παρ. 1α του ν. 4412/2016 (άρθρο 302 παρ. 1α, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ).

Ως προς την αναφορά στην ημερομηνία λήξης ή το χρόνο ισχύος της εγγύησης συμμετοχής, εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών στο ότι η εγγύηση συμμετοχής πρέπει να ισχύει τουλάχιστον τριάντα (30) ημέρες μετά τη λήξη του χρόνου ισχύος των προσφορών, όπως καθορίσθηκε στο άρθρο 13 της διακήρυξης, άλλως η προσφορά απορρίπτεται. Η αναθέτουσα αρχή, σε κάθε περίπτωση, διατηρεί το δικαίωμα, πριν τη λήξη της προσφοράς, να ζητά από τον προσφέροντα να παρατείνει, πριν τη λήξη τους, τη διάρκεια ισχύος της προσφοράς και της εγγύησης συμμετοχής (πρβ. σχετική παρατήρηση στο άρθρο 13.4 της διακήρυξης).

Στο άρθρο 15.2 – Εγγύηση καλής εκτέλεσης:

Εγγύηση καλής εκτέλεσης δεν απαιτείται για συμβάσεις αξίας ίσης ή κατώτερης από το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ, εκτός αν άλλως ορίζεται στη διακήρυξη.

Επισημαίνεται, ιδιαιτέρως, ότι, για μεν τις δημόσιες συμβάσεις του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, το ύψος της εγγύησης καλής εκτέλεσης καθορίζεται σε ποσοστό 5% επί της αξίας της σύμβασης χωρίς ΦΠΑ (άρθρο 72 παρ. 1 περ. β' του ν. 4412/2016), για δε τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ το ύψος της εγγύησης καλής εκτέλεσης καθορίζεται σε ποσοστό έως 5% επί της αξίας της σύμβασης χωρίς ΦΠΑ (άρθρο 302 παρ. 1 περ. β' του ν.4412/2016).

Σε περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά το άρθρο 132 του ν. 4412/2016, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να καταθέσει, πριν την τροποποίηση, συμπληρωματική εγγύηση, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό 5% επί του ποσού της αύξησης εκτός ΦΠΑ, για τις δημόσιες συμβάσεις του Βιβλίου Ι του ν. 4412/2016, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 72 παρ. 1 περ. β' τέταρτο εδάφιο του νόμου αυτού (ενώ για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ, σε ποσοστό έως 5% επί του ποσού της αύξησης χωρίς ΦΠΑ, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 302 παρ. 1 περ. β' τέταρτο εδάφιο του ν. 4412/2016).

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης καλύπτει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την εφαρμογή όλων των όρων της σύμβασης και κάθε απαίτηση της αναθέτουσας αρχής ή του κυρίου του έργου έναντι του αναδόχου.

Στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, ισχύουν και οι παρατηρήσεις που αναφέρθηκαν στο άρθρο 15.1 σχετικά με την έκδοση εγγυήσεων από το Ε.Τ.Α.Α.-Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε., καθώς και σχετικά με τα γραμμάτια σύστασης παρακαταθήκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Στο άρθρο 15.3 – Εγγύηση προκαταβολής:

Το εν λόγω πεδίο συμπληρώνεται εάν ή/και όπου απαιτείται.

Εάν προβλέπεται η χορήγηση προκαταβολής στον ανάδοχο, συμπληρώνονται οι όροι για την εγγύηση προκαταβολής. Επισημαίνεται ότι η εγγύηση καλής εκτέλεσης καλύπτει και την παροχή ισόποσης προκαταβολής προς τον ανάδοχο, χωρίς να απαιτείται η κατάθεση εγγύησης προκαταβολής. Στις περιπτώσεις που από την διακήρυξη προβλέπεται μεγαλύτερο ύψος προκαταβολής, αυτή λαμβάνεται με την κατάθεση από τον ανάδοχο εγγύησης προκαταβολής που θα καλύπτει τη διαφορά μεταξύ του ποσού της εγγύησης καλής εκτέλεσης και του ποσού της καταβαλλόμενης προκαταβολής, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 72 παρ. 1 περ. δ' του ν. 4412/2016 (άρθρο 302 παρ. 1 περ. δ' για τις συμβάσεις του Βιβλίου II).

Οι όροι χορήγησης της προκαταβολής, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 72 και 187 του ν. 4412/2016, (ύψος, δυνατότητα τμηματικής χορήγησης, απόσβεση, ότι είναι έντοκη από της καταβολής και επιβαρυνόμενη με το ύψος επιτοκίου που καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κλπ) προβλέπονται σε άλλο έγγραφο της σύμβασης, π.χ. στο τεύχος Συγγραφής Υποχρεώσεων. Αν όχι, ορίζονται στο σημείο αυτό της διακήρυξης.

Στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, ισχύουν και οι παρατηρήσεις που αναφέρθηκαν στο άρθρο 15.1 σχετικά με την έκδοση εγγυήσεων από το Ε.Τ.Α.Α.-Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε., καθώς και σχετικά με τα γραμμάτια σύστασης παρακαταθήκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Τέλος, κατά τα αναφερόμενα **στο άρθρο 15.4**, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να επικοινωνούν με τους φορείς που φέρονται να έχουν εκδώσει τις εγγυητικές επιστολές, προκειμένου να διαπιστώσουν την εγκυρότητά τους.

Άρθρο 16: Δημοσιότητα – Δαπάνες δημοσίευσης

Η τήρηση των απαιτούμενων από το νόμο διατυπώσεων δημοσιότητας αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, με συνέπεια η μη τήρηση ή η πλημμελής τήρηση της εν λόγω υποχρέωσης να συνιστά ουσιώδη πλημμέλεια και ενδεχομένως να επιφέρει ακυρότητα της σχετικής διαδικασίας. Για τις διατυπώσεις δημοσιότητας που περιλαμβάνονται στο **άρθρο 16**, έχουν ληφθεί υπόψη τα άρθρα 63, 64, 65 και 66 του ν. 4412/2016 ως προς τις δημόσιες συμβάσεις μελετών του Βιβλίου I του νόμου αυτού. Για τη δημοσιότητα που αφορά σε συμβάσεις μελετών του Βιβλίου II, εφαρμόζονται τα άρθρα 293, 294, 295 και 296 του ν. 4412/2016. Ειδικότερα:

[Α] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων:

Το άρθρο 16.1 - Δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.Ε.Ε.) συμπληρώνεται μόνο στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων (για τις οποίες είναι υποχρεωτική η δημοσίευση προκηρύξεων στην Ε.Ε.Ε.Ε.) Στο πεδίο αυτό συμπληρώνεται η ημερομηνία κατά την οποία η προκήρυξη σύμβασης απεστάλη προς δημοσίευση στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ε.Ε., κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 63 του ν. 4412/2016 (άρθρο 293 για τις συμβάσεις του Βιβλίου II). Η σύνταξη και οι λεπτομέρειες δημοσίευσης της προκήρυξης καθορίζονται στο άρθρο 65 του ν. 4412/2016 (άρθρο 295 για τις συμβάσεις του Βιβλίου II).

Το άρθρο 16.4 – Γνωστοποίηση για τη συναφθείσα σύμβαση περιλαμβάνεται μόνο στο [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων. Στην περίπτωση αυτή, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν το αργότερο εντός τριάντα (30) ημερών από τη σύναψη σύμβασης ή συμφωνίας – πλαίσιο να αποστέλλουν γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης, με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης

σύμβασης, στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 64 του ν. 4412/2016 (άρθρο 294 για τις συμβάσεις του Βιβλίου II). Επισημαίνεται ότι, στην περίπτωση συμφωνιών – πλαίσιο που έχουν συναφθεί σύμφωνα με το άρθρο 39 του ν. 4412/2016, οι αναθέτουσες αρχές απαλλάσσονται από την υποχρέωση αποστολής γνωστοποίησης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης για κάθε σύμβαση που βασίζεται στη συμφωνία – πλαίσιο.

[B] Στο Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: Δεν υφίσταται υποχρέωση αποστολής Προκήρυξης σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνεται στο εν λόγω Πρότυπο Τεύχος καμία αναφορά σχετική με δημοσίευση προκήρυξης στην Ε.Ε.Ε.Ε.

[A] & [B] Για αμφότερα τα Πρότυπα Τεύχη διακηρύξεων για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και κάτω των ορίων - Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο: Το πλήρες κείμενο της διακήρυξης δημοσιεύεται στο ΚΗΜΔΗΣ, για συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή ανώτερης του ποσού των χιλίων (1.000) Ευρώ χωρίς ΦΠΑ, σύμφωνα με τα άρθρα 38 παρ. 1, 3 και 66 του ν. 4412/2016 (άρθρα 260 και 296 για τις συμβάσεις του Βιβλίου II του ν. 4412/2016), καθώς και την ΚΥΑ Π1/2380/2012 (Β' 3400). Οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την ημερομηνία ανάρτησης στο ΚΗΜΔΗΣ.

Από την έκδοση της απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 38 του ν. 4412/2016, πρέπει να δημοσιεύεται στο ΚΗΜΔΗΣ και η προκήρυξη της σύμβασης. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 120 του ν. 4412/2016, ως χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας σύναψης σύμβασης **κάτω των ορίων**, νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 66 του νόμου αυτού. Μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 38, ως χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας σύναψης σύμβασης **κάτω των ορίων**, νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 376 του ν. 4412/2016.

Όσον αφορά στη δημοσίευση της προκήρυξης (περίληψης της διακήρυξης) στον ελληνικό Τύπο, σημειώνεται ότι: Σύμφωνα με την περ. 40 της παρ. 1 και την παρ. 3 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016, εξακολουθεί η υποχρέωση δημοσίευσης της περίληψης της προκήρυξης σε μία ημερήσια εφημερίδα της πρωτεύουσας με πανελλήνια κυκλοφορία, που προβλέπεται στο άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 3316/2005 μέχρι και την 31^η Δεκεμβρίου 2017 (πρβ. παρ. 10 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016), καθώς και σε μία ημερήσια εφημερίδα της πρωτεύουσας του νομού, στον οποίο πρόκειται να κατασκευαστεί το έργο, το οποίο αφορά η μελέτη ή η υπηρεσία, ή της έδρας της Περιφέρειας, αν στην έδρα του νόμου δεν εκδίδεται ημερήσια εφημερίδα ή αν το έργο θα εκτελεστεί σε περισσότερους νομούς, που προβλέπεται στο ίδιο άρθρο 12 του ν. 3316/2005 μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2020 (πρβ. παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016).

Όσον αφορά στη δημοσίευση της προκήρυξης στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής, ισχύουν οι παρατηρήσεις που έχουν αναφερθεί στο **άρθρο 2.2** της παρούσας σχετικά με την ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης, με την - στο σημείο εκείνο - αναφερόμενη διάκριση για το **[A] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και το [B] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων**.

Διευκρινίζεται, επίσης, ότι **οι δαπάνες δημοσίευσης της προκήρυξης στον ελληνικό Τύπο** βαρύνουν, σε κάθε περίπτωση, τον ανάδοχο και εισπράττονται με τον πρώτο λογαριασμό πληρωμής της σύμβασης, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 3548/2007, που εξακολουθεί να ισχύει έως και την 31.12.2020, κατά τα προβλεπόμενα στην περ. 35 της παρ. 1 του άρθρου 377 και στην παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016. Αν και δεν προτείνεται να τεθεί στη διακήρυξη ανώτατο όριο δαπάνης δημοσιεύσεων ώστε οι προσφέροντες να συνυπολογίζουν τη δαπάνη αυτή στην οικονομική τους

προσφορά, συνιστάται στις αναθέτουσες αρχές, για λόγους αποφυγής αιφνιδιασμού και υπέρμετρης επιβάρυνσης των προσφερόντων, να δημοσιεύουν μόνο στα έντυπα που το άρθρο 12 του ν. 3316/2005 και ο ν. 4412/2016 προβλέπουν. Σε καμία περίπτωση η εν λόγω δαπάνη δεν μπορεί να αφορά στη δημοσίευση του συνόλου της διακήρυξης ή τη δημοσίευση σε περισσότερα έντυπα από τα προβλεπόμενα.

Το εδάφιο που αναφέρεται στις δαπάνες δημοσίευσης της προκήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες βαρύνουν τον προϋπολογισμό της Ένωσης, **τίθεται μόνο στο [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων.**

Επισημαίνεται, τέλος, ότι, για τις προκηρύξεις δημοσίων συμβάσεων **κάτω των ορίων**, προβλέπεται η έκδοση τυποποιημένου εντύπου προκήρυξης σύμβασης από την Αρχή, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 122 του ν. 4412/2016 (αντίστοιχο άρθρο 332 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ). Μέχρι την έκδοση δεσμευτικών τυποποιημένων εντύπων (προτύπων προκηρύξεων) από την Αρχή, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συντάσσουν τις προκηρύξεις που απαιτούνται από τη διάταξη του άρθρου 122, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του ν. 4412/2016, με ελάχιστο περιεχόμενο τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Γ' του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α', εφόσον οι εν λόγω πληροφορίες προσιδιάζουν στις συμβάσεις αυτές και δημοσιεύονται σύμφωνα με το άρθρο 66, χωρίς την υποχρεωτική χρήση τυποποιημένων εντύπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Άρθρο 17: Δικαιούμενοι συμμετοχής στο διαγωνισμό

Το **άρθρο 17.1**, έχοντας λάβει υπόψη το άρθρο 25 του ν. 4412/2016, αναφέρεται στους δικαιούμενους συμμετοχής στο διαγωνισμό οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην εκπόνηση μελετών των κατηγοριών που αναφέρονται στο άρθρο 12.1 της διακήρυξης¹⁶.

Στο **άρθρο 17.2**: Στο διαγωνισμό συμμετέχει οικονομικός φορέας είτε μεμονωμένα είτε ως μέλος ένωσης. Επισημαίνεται ότι, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 91 παρ. 1 περ. ε' του ν. 4412/2016, η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει, σε κάθε περίπτωση, προσφορά η οποία υποβάλλεται από έναν προσφέροντα που έχει υποβάλει δύο ή περισσότερες προσφορές, εκτός αν επιτρέπεται η υποβολή εναλλακτικής προσφοράς. Επί του ζητήματος αυτού γίνεται παραπομπή σε όσα αναλυτικά αναφέρθηκαν στο άρθρο 13.2 της παρούσας και ιδιαιτέρως στον περιορισμό που ισχύει, υπό τους όρους της παρ. 4 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016 (δυσνητικοί λόγοι αποκλεισμού – κατά κύριο λόγο, της περ. γ'), στην περίπτωση ενώσεων οικονομικών φορέων με κοινά μέλη, καθώς και στην περίπτωση οικονομικών φορέων που συμμετέχουν είτε αυτοτελώς είτε ως μέλη ενώσεων.

Στο **άρθρο 17.3**: Οι ενώσεις οικονομικών φορέων συμμετέχουν στο διαγωνισμό υπό τους όρους των παρ. 2, 3 και 4 του άρθρου 19 (άρθρου 254 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ) και των σημείων γ' και δ' της παρ. 1 του άρθρου 77 του ν. 4412/2016. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του τετάρτου και πέμπτου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 19 του ν. 4412/2016, η πλήρωση των απαιτήσεων καταλληλότητας για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας του άρθρου 19.1 της διακήρυξης, καθώς και η διαπίστωση της έλλειψης των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 18, θα πρέπει να συντρέχουν σε όλα τα μέλη της ένωσης. Αντιθέτως, η πλήρωση των απαιτήσεων που αφορούν στην

¹⁶ Πρβ. και π.δ. 138/2009 (Α' 185) "Μητρώα Μελετητών και Εταιρειών Μελετών".

οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια (άρθρο 19.2) και στην τεχνική και επαγγελματική ικανότητα (άρθρο 19.3) αρκεί να πληρούνται τουλάχιστον από ένα μέλος της ένωσης.

Περαιτέρω, δεν απαιτείται από τις εν λόγω ενώσεις να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή για την υποβολή προσφοράς. Η ένωση των φυσικών ή νομικών προσώπων μπορεί να αφορά στην ίδια ή σε διαφορετικές κατηγορίες μελετών. Διευκρινίζεται ότι, σε περίπτωση συμμετοχής ένωσης οικονομικών φορέων: α) αν η υπό ανάθεση μελέτη ανήκει σε μία κατηγορία, όλα τα μέλη της ένωσης πρέπει να είναι εγγεγραμμένα σε αυτή την κατηγορία (σημείο γ' της παρ. 1 του άρθρου 77 του ν. 4412/2016) και β) αν η υπό ανάθεση μελέτη ανήκει σε περισσότερες από μία κατηγορίες, πρέπει να καλύπτονται αθροιστικά όλες οι κατηγορίες, ήτοι πρέπει να υπάρχει ανά κατηγορία τουλάχιστον ένα μέλος (σημείο δ' της παρ. 1 του άρθρου 77 του ν. 4412/2016).

Άρθρο 18: Λόγοι αποκλεισμού

Το **άρθρο 18** της διακήρυξης αποτυπώνει τις διατάξεις του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, το οποίο υιοθετεί ένα σύστημα κανόνων για την εξειδίκευση των υποχρεωτικών και δυνητικών λόγων αποκλεισμού που αναφέρονται στην προσωπική κατάσταση των υποψηφίων. Εάν η διακήρυξη αφορά σε συμβάσεις μελετών του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016, εφαρμόζονται τα άρθρα 305 και 306 του νόμου αυτού.

Στο **άρθρο 18.1.1** αναφέρονται οι υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού, τους οποίους οφείλει να περιλάβει στη διακήρυξη η αναθέτουσα αρχή. Δημόσιες συμβάσεις δεν ανατίθενται σε οικονομικούς φορείς που έχουν καταδικαστεί τελεσίδικα για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, δωροδοκία¹⁷, απάτη σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εγκλήματα τρομοκρατίας ή συνδεδόμενα με την τρομοκρατία, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και εμπορία ανθρώπων. Η υποχρέωση αποκλεισμού προσφέροντος εφαρμόζεται, επίσης, όταν το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε τελεσίδικη καταδικαστική απόφαση είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου του εν λόγω προσφέροντος ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό. Στις περιπτώσεις εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.) και προσωπικών εταιρειών (Ο.Ε. και Ε.Ε.), καθώς και ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών (Ι.Κ.Ε.), η υποχρέωση του προηγούμενου εδαφίου αφορά κατ' ελάχιστον τους διαχειριστές. Στις περιπτώσεις ανωνύμων εταιρειών (Α.Ε.), η εν λόγω υποχρέωση αφορά κατ' ελάχιστον τον Διευθύνοντα Σύμβουλο, καθώς και όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

Στο **άρθρο 18.1.2** περιλαμβάνεται ως υποχρεωτικός λόγος αποκλεισμού, επίσης, η περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων του οικονομικού φορέα όσον αφορά στην πληρωμή των φόρων/τελών και την καταβολή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με τις νομοθετικές διατάξεις της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος. Ο σχετικός λόγος αποκλεισμού δεν εφαρμόζεται και ο προσφέρων δεν αποκλείεται, όταν αυτός εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του είτε καταβάλλοντας τους φόρους ή τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που οφείλει, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των δεδουλευμένων τόκων ή των προστίμων είτε υπαγόμενος σε δεσμευτικό διακανονισμό για την καταβολή τους.

Επισημαίνεται ότι, οι διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, που ενσωματώνουν τις αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 57 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, παρέχουν στην αναθέτουσα αρχή τη δυνατότητα να παρεκκλίνει από τους προαναφερόμενους υποχρεωτικούς λόγους αποκλεισμού.

¹⁷ Σε συνέχεια του Διορθωτικού της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ [L 135/24-5-2016], ο υποχρεωτικός λόγος αποκλεισμού του άρθρου 57 παρ. 1 περ. β' της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ ("διαφθορά") μετονομάστηκε στην επίσημη ελληνική μετάφραση σε "δωροδοκία" και ενσωματώθηκε με αυτή την ονομασία στο άρθρο 73 παρ. 1 περ. β' του ν. 4412/2016. Η διαφοροποίηση στη σχετική ορολογία στον Κανονισμό 2016/7 για το Ε.Ε.Ε.Σ., για τις συμβάσεις άνω των ορίων, ο οποίος αναφέρεται σε "διαφθορά" (και όχι σε "δωροδοκία"), οφείλεται στο γεγονός ότι στον εν λόγω Κανονισμό δεν έχουν ενσωματωθεί, ακόμη, επί του παρόντος, τροποποιήσεις βάσει Διορθωτικού.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το **άρθρο 18.1.3**, η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να προβλέψει στο κείμενο της διακήρυξης παρέκκλιση από τους υποχρεωτικούς λόγους αποκλεισμού των άρθρων 18.1.1 και 18.1.2 σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, όπως δημόσιας υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος, καθιστούν αναγκαία την ανάθεση της σύμβασης. Τονίζεται ότι, σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή επιλέξει να μην ενεργοποιήσει τη σχετική δυνατότητα παρέκκλισης, το άρθρο 18.1.3 διαγράφεται.

Στο **άρθρο 18.1.4**, αναφέρεται, ομοίως, η δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να προβλέψει παρέκκλιση από τους υποχρεωτικούς λόγους αποκλεισμού του άρθρου 18.1.2, για λόγους που επιβάλλονται από την αρχή της αναλογικότητας. Σε περίπτωση που δεν ενεργοποιηθεί η σχετική δυνατότητα παρέκκλισης από την αναθέτουσα αρχή, το άρθρο 18.1.4 διαγράφεται.

Οι λόγοι του **άρθρου 18.1.5** αποτελούν δυνητικούς λόγους αποκλεισμού σύμφωνα με το άρθρο 73 παρ. 4 του ν. 4412/2016. Κατά συνέπεια, η αναθέτουσα αρχή δύναται να επιλέξει έναν, περισσότερους, όλους ή, ενδεχομένως, και κανέναν από τους λόγους αποκλεισμού του εν λόγω άρθρου, συνεκτιμώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπό ανάθεση σύμβασης (εκτιμώμενη αξία αυτής, ειδικές περιστάσεις, κλπ), με σχετική πρόβλεψη στο παρόν σημείο της διακήρυξης. Επισημαίνεται ότι, σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή επιλέξει να συμπεριλάβει οποιονδήποτε από τους δυνητικούς λόγους αποκλεισμού του άρθρου 18.1.5 στη διακήρυξη, τότε υποχρεούται να αποκλείσει τον οικονομικό φορέα, στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει ο συγκεκριμένος λόγος αποκλεισμού.

Ωστόσο, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να μην αποκλείει έναν οικονομικό φορέα, ο οποίος βρίσκεται σε μια εκ των καταστάσεων που αναφέρονται στην περίπτωση (β) του άρθρου 18.1.5¹⁸, υπό την προϋπόθεση ότι η αναθέτουσα αρχή έχει αποδείξει ότι ο εν λόγω φορέας είναι σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες διατάξεις και τα μέτρα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής του λειτουργίας, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016. Για τον σκοπό αυτό, ο οικονομικός φορέας πρέπει να διευκρινίζει τους λόγους και να παρέχει όλες τις σχετικές πληροφορίες στο Ε.Ε.Ε.Σ. (για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων) ή στο Τ.Ε.Υ.Δ. (για το [Β] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων).

Επισημαίνεται, επίσης, ότι η επιλογή από την αναθέτουσα αρχή λόγου/ων αποκλεισμού του άρθρου 18.1.5 διαμορφώνει αντιστοίχως τις επιλογές της στα σχετικά πεδία του Ε.Ε.Ε.Σ. (για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων) ή του Τ.Ε.Υ.Δ. (για το [Β] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων), καθώς και τα αποδεικτικά μέσα του άρθρου 22 της διακήρυξης. Σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή δεν επιλέξει κάποιον από τους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 18.1.5, διαγράφεται το περιεχόμενο των σχετικών λόγων αποκλεισμού και δεν συμπληρώνονται τα αντίστοιχα πεδία του Ε.Ε.Ε.Σ. (για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων) ή του Τ.Ε.Υ.Δ. (για το [Β] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων), καθώς και αντίστοιχα αποδεικτικά μέσα του άρθρου 22 της διακήρυξης.

---

18 Πρβ. άρθρο 73 παρ. 4 περ. β' του ν. 4412/2016: "Ο προσφέρων τελεί υπό πτώχευση ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία εξυγίανσης ή ειδικής εκκαθάρισης ή τελεί υπό αναγκαστική διαχείριση από εκκαθαριστή ή από το δικαστήριο ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού ή έχει αναστείλει τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες ή βρίσκεται σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση προκύπτουσα από παρόμοια διαδικασία, προβλεπόμενη σε εθνικές διατάξεις νόμου". Σε συνέχεια του Διορθωτικού της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ [L 135/24-5-2016], ο δυνητικός λόγος αποκλεισμού του άρθρου 57 παρ. 4 περ. β' της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ ("κηρύσσει χρεοκοπία [...] κλπ") μετονομάστηκε στην επίσημη ελληνική μετάφραση σε "τελεί υπό πτώχευση [...] κλπ" και ενσωματώθηκε με αυτή την ονομασία στο άρθρο 73 παρ. 4 περ. β' του ν. 4412/2016. Η διαφοροποίηση στη σχετική ορολογία στον Κανονισμό 2016/7 για το Ε.Ε.Ε.Σ., για τις συμβάσεις άνω των ορίων, ο οποίος αναφέρει "κηρύσσει χρεοκοπία [...] κλπ", οφείλεται στο γεγονός ότι στον εν λόγω Κανονισμό δεν έχουν ενσωματωθεί ακόμη, επί του παρόντος, τροποποιήσεις βάσει Διορθωτικού.

Ειδικά για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων:

Το **άρθρο 18.1.6** αναφέρεται σε έναν εθνικό λόγο αποκλεισμού (ονομαστικοποίηση μετοχών) και τίθεται μόνο αν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης υπερβαίνει το ποσό του 1.000.000 ΕΥΡΩ (χωρίς ΦΠΑ). Η μη συνδρομή του εν λόγω εθνικού λόγου αποκλεισμού δηλώνεται στο αντίστοιχο πεδίο του Ε.Ε.Σ. (Μέρος ΙΙΙ “Δ. Άλλοι λόγοι αποκλεισμού που ενδέχεται να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους της αναθέτουσας αρχής”). Συναφώς επισημαίνεται ότι, η κήρυξη του απαραδέκτου γίνεται από την αναθέτουσα αρχή κατά το στάδιο του ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης του προσωρινού αναδόχου, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 375 παρ. 10 του ν. 4412/2016, όχι δηλαδή όπως προβλεπόταν μέχρι σήμερα “αμέσως μετά το άνοιγμα του υποφακέλου των δικαιολογητικών των συμμετεχόντων”. Ως εκ τούτου, καθίσταται σαφές ότι η προσκόμιση των δικαιολογητικών ονομαστικοποίησης μετοχών λαμβάνει χώρα με τα δικαιολογητικά κατακύρωσης (αποδεικτικά μέσα του άρθρου 22 της διακήρυξης) και μόνο στο πρόσωπο του προσωρινού αναδόχου. Σημειωτέον, ωστόσο, ότι, η μη συνδρομή των προϋποθέσεων της παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 3310/2005 στο πρόσωπο του προσωρινού αναδόχου πρέπει να συντρέχει και κρίνεται τόσο κατά το χρόνο υποβολής της προσφοράς όσο και κατά το χρόνο υποβολής των δικαιολογητικών του άρθρου 22 της διακήρυξης και κατά τη σύναψη της σύμβασης, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 104 του ν. 4412/2006.

Για αμφότερα τα [Α] & [Β] Πρότυπα Τεύχη διακηρύξεων για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και κάτω των ορίων: Περαιτέρω, ορίζεται το κρίσιμο χρονικό διάστημα για την συνδρομή όλων των ορισθέντων από τη διακήρυξη λόγων αποκλεισμού, τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016. Ισχύουν και στο σημείο αυτό, οι παρατηρήσεις που επισημάνθηκαν στο **άρθρο 5.3 περ. iii)** της παρούσας, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 73 παρ. 7, 8 και 9 του ν. 4412/2016. Εξυπακούεται ότι η ειδικότερη αναφορά στο άρθρο 18.1.5 της διακήρυξης τίθεται μόνο εφόσον η αναθέτουσα αρχή επιλέξει κάποιον/ους από τους λόγους αποκλεισμού του άρθρου αυτού.

Άρθρο 19: Κριτήρια ποιοτικής επιλογής

Το άρθρο 19 της διακήρυξης αναφέρεται στα κριτήρια ποιοτικής επιλογής, λαμβάνοντας υπόψη τα αναφερόμενα στα άρθρα 75, 77 και 78 του ν. 4412/2016.

Καταρχάς, επισημαίνεται ότι τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής είναι προαιρετικά στο σύνολό τους για την αναθέτουσα αρχή και πρέπει να σχετίζονται και να είναι ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 75 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016 (άρθρα 304 έως 308 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016). Οι αναθέτουσες αρχές περιορίζουν τις όποιες απαιτήσεις συμμετοχής σε εκείνες που είναι απαραίτητες ώστε να διασφαλίζεται ότι ο προσφέρων διαθέτει τις εκ του νόμου απαιτούμενες προϋποθέσεις, τις χρηματοοικονομικές δυνατότητες, καθώς και τις τεχνικές και επαγγελματικές ικανότητες για την εκτέλεση της υπό ανάθεση σύμβασης. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής δημοσίων συμβάσεων και τον έλεγχο καταλληλότητας περιλαμβάνονται στην Κατευθυντήρια Οδηγία (Κ.Ο) 13 της Αρχής (ΑΔΑ: ΩΒΥ7ΟΞΤΒ-ΤΛ7) που βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοσελίδα της www.eaadhsy.gr και www.hsppa.gr.

Στο άρθρο 19.1: Καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας

Όσον αφορά στην καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, σύμφωνα με το άρθρο 75 παρ. 2 του ν. 4412/2016, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να είναι εγγεγραμμένοι σε ένα από τα επαγγελματικά ή εμπορικά μητρώα που τηρούνται στο

κράτος – μέλος εγκατάστασής τους, όπως περιγράφεται στο Παράρτημα XI του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016 ή να ικανοποιούν οποιαδήποτε άλλη απαίτηση που ορίζεται στο Παράρτημα αυτό. Για την περίπτωση αυτή, τίθεται, στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, ότι *“οι προσφέροντες απαιτείται να είναι εγγεγραμμένοι στο σχετικό επαγγελματικό μητρώο που τηρείται στο κράτος εγκατάστασής τους”*.

Ειδικά για τους προσφέροντες που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, απαιτείται η εγγραφή τους στο Μητρώο Μελετητών ή στο Μητρώο Γραφείων Μελετών κατά τάξεις και κατηγορίες, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 77 του ν. 4412/2016.

Για τους προσφέροντες που είναι εγκατεστημένοι σε λοιπά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτείται η εγγραφή τους σε ένα από τα αντίστοιχα επαγγελματικά ή εμπορικά Μητρώα που τηρούνται στο κράτος μέλος εγκατάστασής τους, όπως ορίζονται στο Παράρτημα XI του Προσαρτήματος Α του ν. 4412/2016 ή η πλήρωση οποιασδήποτε άλλης απαίτησης που ορίζεται στο Παράρτημα αυτό.

Στο άρθρο 19.2: Οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να επιβάλλει απαιτήσεις που να διασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν την αναγκαία οικονομική και χρηματοδοτική ικανότητα για την εκτέλεση της σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 75 παρ. 3 του ν. 4412/2016.

Ειδικότερα, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς να έχουν έναν ορισμένο ελάχιστο κύκλο εργασιών, συμπεριλαμβανομένου ορισμένου ελάχιστου κύκλου εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από τη σύμβαση. Ο ελάχιστος ετήσιος κύκλος εργασιών δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το διπλάσιο της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, εκτός από δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις που σχετίζονται με τους ειδικούς κινδύνους που αφορούν στη φύση των υπό ανάθεση μελετών. Η αναθέτουσα αρχή οφείλει να αναφέρει τους βασικούς λόγους για την υπέρβαση αυτή στα έγγραφα της σύμβασης ή στη χωριστή έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 341 του ν. 4412/2016.

Επίσης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους ετήσιους λογαριασμούς, παρουσιάζοντας την αναλογία, ιδίως, στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Η αναλογία, ενδεικτικά, στοιχείων ενεργητικού και παθητικού μπορεί να λαμβάνεται υπόψη όταν η αναθέτουσα αρχή προσδιορίζει τις μεθόδους και τα κριτήρια της συνεκτίμησης αυτής στα έγγραφα της σύμβασης. Οι μέθοδοι και τα κριτήρια αυτά πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, αντικειμενικότητα και αποφυγή διακρίσεων.

Διευκρινίζεται ότι η αναθέτουσα αρχή προσδιορίζει **στο άρθρο 22.2.2** της διακήρυξης, και κατ' αντιστοιχία των τιθέμενων στο παρόν άρθρο απαιτήσεων, ποιο από τα δικαιολογητικά που αναφέρονται στο Μέρος Ι του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016 πρέπει να προσκομίσουν οι προσφέροντες προς απόδειξη της οικονομικής και χρηματοοικονομικής τους επάρκειας.

Για περαιτέρω οδηγίες, αναμένεται να εκδοθεί σχετική εγκύκλιος από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών/Γενική Γραμματεία Υποδομών.

Στο άρθρο 19.3: Τεχνική και επαγγελματική ικανότητα

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, ομοίως, να επιβάλλει απαιτήσεις που διασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν τους αναγκαίους ανθρώπινους και τεχνικούς πόρους και την εμπειρία για να εκτελέσουν τη σύμβαση σε κατάλληλο επίπεδο ποιότητας.

Υπό (α), συμπληρώνεται, περιγραφικά, η ζητούμενη τεχνική ικανότητα για κάθε κατηγορία μελέτης. Για

τον προσδιορισμό της, πρβ. άρθρο 39 του ν. 3316/2005 και π.δ. 138/2009. Η ζητούμενη τεχνική ικανότητα μπορεί να εκφράζεται σε έτη εμπειρίας του μελετητή ή του στελεχικού δυναμικού της εταιρείας μελετών, αντίστοιχα με την προεκτιμώμενη αμοιβή της ζητούμενης κατηγορίας μελέτης. Π.χ. η σχετική παράγραφος θα μπορούσε να συμπληρωθεί ως εξής:

«Για κατηγορία μελέτης ..... απαιτείται τουλάχιστον ένας μελετητής 12ετούς εμπειρίας,

“Για κατηγορία μελέτης ..... απαιτούνται τουλάχιστον δύο μελετητές 12ετούς εμπειρίας, ένας μελετητής 8ετούς εμπειρίας και 4 μελετητές 4ετούς εμπειρίας».

Για περαιτέρω τεχνικές λεπτομέρειες, αναμένεται να εκδοθεί σχετική εγκύκλιος από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών/Γενική Γραμματεία Υποδομών.

Υπό (β), συμπληρώνονται τυχόν πρόσθετες του (α) απαιτήσεις, κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής. Οι πρόσθετες αυτές απαιτήσεις πρέπει να αποδεικνύονται με ένα ή περισσότερα από τα αναφερόμενα δικαιολογητικά, κατά περίπτωση, του Μέρους ΙΙ του Παραρτήματος ΧΙΙ του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016, όπως αυτά αποτυπώνονται στο **άρθρο 22.2.3 (ii)** της διακήρυξης. Επαναλαμβάνεται ότι όλες οι απαιτήσεις πρέπει να συνδέονται και να είναι ανάλογες με το αντικείμενο της σύμβασης. Υπό την έννοια αυτή, θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα ώστε οι ελάχιστες απαιτήσεις και τα αντίστοιχα δικαιολογητικά να μην υπερβαίνουν τις πραγματικές ανάγκες της υπό ανάθεση σύμβασης.

Μόνο για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων -->

Άρθρο 19.4: Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων (Δάνεια εμπειρία)

Το άρθρο 19.4 έχει λάβει υπόψη το άρθρο 78 του ν. 4412/2016 (αντίστοιχο άρθρο 307, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016), σύμφωνα με το οποίο, όσον αφορά στα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και τα κριτήρια σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, ένας οικονομικός φορέας μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, ασχέτως της νομικής φύσης των δεσμών του με αυτούς (π.χ. δύναται να στηρίζεται και στον υπεργολάβο).

Η αναθέτουσα αρχή οφείλει να ελέγχει εάν οι φορείς, στις ικανότητες των οποίων προτίθεται να στηριχθεί ο προσφέρων, πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής και εάν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού, κατά τα οριζόμενα στη διακήρυξη. Η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν φορέα που δεν πληροί σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού.

Όσον αφορά τα κριτήρια που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που ορίζονται στην περίπτωση στ' του Μέρους ΙΙ του Παραρτήματος ΧΙΙ του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016 ή με την σχετική επαγγελματική εμπειρία, οι οικονομικοί φορείς, μπορούν να βασίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων μόνο εάν οι τελευταίοι θα εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες.

Κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής, μπορεί να τεθεί όρος στη διακήρυξη ότι ο οικονομικός φορέας και οι φορείς στις ικανότητες των οποίων αυτός στηρίζεται, όσον αφορά στα κριτήρια που σχετίζονται με την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 78 παρ. 1 έβδομο εδάφιο του ν. 4412/2016. Άλλως, το σχετικό εδάφιο, το οποίο έχει περιληφθεί στο άρθρο 19.4, διαγράφεται.

Στην περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, η ένωση μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες των συμμετεχόντων στην ένωση ή άλλων φορέων όσον αφορά στα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και τα σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 78 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016.

Διευκρινίζεται ότι το άρθρο 19.4 δεν εφαρμόζεται στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων μελετών κάτω των ορίων, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 78 παρ. 3 του ν. 4412/2016. Ως εκ τούτου, δεν έχει περιληφθεί σχετική αναφορά σε δάνεια εμπειρία στο [B] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις μελετών κάτω των ορίων.

Άρθρο 20: Περιεχόμενο φακέλων προσφοράς

Στο άρθρο 20 αναλύεται το περιεχόμενο των φακέλων της προσφοράς, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 3.3 της διακήρυξης. Υπενθυμίζεται ότι, εντός του κυρίως φακέλου της προσφοράς περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- α) ξεχωριστός σφραγισμένος φάκελος, με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» και το περιεχόμενο που ορίζεται στο 20.1 (λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 93 του ν. 4412/2016),
- β) ξεχωριστός σφραγισμένος φάκελος, με την ένδειξη «Τεχνική Προσφορά» και το περιεχόμενο που ορίζεται στο άρθρο 20.2 (λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 94 του ν. 4412/2016) και
- γ) ξεχωριστός σφραγισμένος φάκελος, με την ένδειξη «Οικονομική Προσφορά» και το περιεχόμενο που ορίζεται στο άρθρο 20.3 (λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 95 παρ. 3 και 4 του ν. 4412/2016).

Στο άρθρο 20.1 ΦΑΚΕΛΟΣ “ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ”:

Για το [A] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων, οι προσφέροντες υποβάλλουν:

- α) το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (Ε.Ε.Ε.Σ.) του άρθρου 79 παρ. 1 του ν. 4412/2016 και
- β) την εγγύηση συμμετοχής, σύμφωνα με το άρθρο 15.1 της διακήρυξης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 93 περ. α' του ν. 4412/2016.

Το Ε.Ε.Ε.Σ. αποτελεί ενημερωμένη υπεύθυνη δήλωση, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986 (Α'75), ως προκαταρκτική απόδειξη προς αντικατάσταση των πιστοποιητικών που εκδίδουν δημόσιες αρχές ή τρίτα μέρη, επιβεβαιώνοντας ότι ο εν λόγω προσφέρων πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) δεν βρίσκεται σε μία από τις καταστάσεις του άρθρου 18 της διακήρυξης και
- β) πληροί τα σχετικά κριτήρια επιλογής τα οποία έχουν καθοριστεί, σύμφωνα με το άρθρο 19.

Ως εκ τούτου, το Ε.Ε.Ε.Σ. αποτελεί επίσημη δήλωση του προσφέροντος ότι ο σχετικός λόγος αποκλεισμού δεν ισχύει και ότι πληρούνται το σχετικό κριτήριο επιλογής και παρέχει τις κατάλληλες πληροφορίες, όπως απαιτείται από την αναθέτουσα αρχή. Στόχος του Ε.Ε.Ε.Σ. είναι να περιοριστεί η ανάγκη προσκόμισης σημαντικού αριθμού πιστοποιητικών ή άλλων εγγράφων που σχετίζονται με τα κριτήρια αποκλεισμού και τα κριτήρια επιλογής, παρέχοντας παράλληλα τις ενδεδειγμένες πληροφορίες όσον αφορά στους φορείς, στις ικανότητες των οποίων βασίζεται ο προσφέρων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία προϋποθέσεων ευρύτερης συμμετοχής ΜΜΕ, λόγω της μείωσης του απαιτούμενου χρόνου προετοιμασίας του φακέλου υποβολής προσφοράς. Επίσης, προσδιορίζει τη δημόσια αρχή ή το τρίτο μέρος που είναι υπεύθυνο για την έκδοση των σχετικών δικαιολογητικών και περιλαμβάνει επίσημη δήλωση ότι ο οικονομικός φορέας θα είναι σε θέση, εφόσον του ζητηθεί και χωρίς καθυστέρηση, να προσκομίσει τα εν λόγω δικαιολογητικά, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 79 παρ. 1 του ν. 4412/2016.

Το Ε.Ε.Ε.Σ. καταρτίζεται βάσει του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/7 της Επιτροπής της 5ης Ιανουαρίου 2016¹⁹. Ο ανωτέρω Κανονισμός περιλαμβάνει δύο Παραρτήματα, εκ των οποίων το πρώτο περιλαμβάνει “Οδηγίες” σχετικά με τη διαμόρφωση και συμπλήρωση του Ε.Ε.Ε.Σ. σύμφωνα με τους όρους έκαστης διακήρυξης και το δεύτερο περιλαμβάνει το τυποποιημένο έντυπο. Μπορείτε να αναζητήσετε τον εκτελεστικό Κανονισμό 2016/7 στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/legal->

19. Σε συνέχεια του Διορθωτικού της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ [L 135/24-5-2016], το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας (Ε.Ε.Ε.Π) μετονομάστηκε στην επίσημη ελληνική μετάφραση σε Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (Ε.Ε.Ε.Σ., πρβ. περ. 22 και 303-309 του ανωτέρω Διορθωτικού) και ενσωματώθηκε με την ονομασία αυτή στο άρθρο 79 του ν. 4412/2016.

content/EL/TXT/?uri=OJ %3AJOL_2016_003_R_0004 και στην ιστοσελίδα της Αρχής *www.eaadhsy.gr* ή *www.hsppa.gr/Νομοθεσία/Ενωσιακό Δίκαιο*.

Η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προσαρμόσει το Ε.Ε.Ε.Σ. ανάλογα με τους λόγους αποκλεισμού του **άρθρου 18.1.5** της διακήρυξης, τη μη συνδρομή των οποίων έχει απαιτήσει, και του **άρθρου 18.1.6** (εάν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης υπερβαίνει το ποσό του 1.000.000 Ευρώ χωρίς ΦΠΑ), καθώς και ανάλογα με τα κριτήρια επιλογής του **άρθρου 19**, την πλήρωση των οποίων έχει απαιτήσει. Στη συνέχεια, το Ε.Ε.Ε.Σ., προσαρμοσμένο, επισυνάπτεται στη διακήρυξη, δεδομένου ότι αποτελεί έγγραφο της σύμβασης κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 2.1. σημ. δ' της διακήρυξης και υποβάλλεται συμπληρωμένο από τους οικονομικούς φορείς, σύμφωνα με το άρθρο 20.1.

Επισημαίνεται ότι, στην περίπτωση που ο προσφέρων στηρίζεται στις ικανότητες ενός ή περισσότερων φορέων, σύμφωνα με το **άρθρο 19.4**, υποβάλλει, μαζί με το δικό του, χωριστό Ε.Ε.Ε.Σ για κάθε έναν φορέα στις ικανότητες του οποίου στηρίζεται, δεόντως συμπληρωμένο και υπογεγραμμένο από τους σχετικούς φορείς, κατά το άρθρο 79 παρ. 1 του ν. 4412/2016 και τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2016/7²⁰. Το ανωτέρω αφορά και στον υπερβολικό, στην ικανότητα του οποίου στηρίζεται ο προσφέρων.

Υπενθυμίζεται ότι σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί από τους προσφέροντες να υποβάλλουν όλα ή ορισμένα δικαιολογητικά, όταν αυτό απαιτείται για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 79 παρ. 5 του ν. 4412/2016, με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου αυτού (για τις συμβάσεις του Βιβλίου II του ν. 4412/2016, εφαρμόζεται το άρθρο 308 του νόμου αυτού).

Διευκρινίζεται, επίσης, ότι οι προσφέροντες μπορούν να χρησιμοποιήσουν εκ νέου Ε.Ε.Ε.Σ. το οποίο έχει ήδη χρησιμοποιηθεί σε προηγούμενη διαδικασία σύναψης σύμβασης, εφόσον επιβεβαιώνουν ότι οι πληροφορίες του εγγράφου εξακολουθούν να είναι αληθείς.

Τέλος, σημειώνεται ότι το Ε.Ε.Ε.Σ. παρέχεται αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/espd>, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει δωρεάν διαδικτυακή υπηρεσία δημιουργίας Ε.Ε.Ε.Σ. σε ηλεκτρονική μορφή, η οποία απευθύνεται σε αναθέτουσες αρχές, προκειμένου να το προσαρμόζουν στους όρους έκαστης διακήρυξης, αλλά και σε οικονομικούς φορείς προκειμένου να προβούν στη συμπλήρωσή του.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά το Ε.Ε.Ε.Σ. περιλαμβάνονται στο με αρ. πρωτ. 3828/6.9.2016 έγγραφο της Αρχής που βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα της www.eaadhsy.gr και www.hsppa.gr.

Για το [B] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, οι προσφέροντες υποβάλλουν:

- α) το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ.) του άρθρου 79 παρ. 4 του ν. 4412/2016, το οποίο εγκρίθηκε με τη με αρ. 158/2016 απόφαση της Αρχής (ΦΕΚ Β/3698/16-11-2016).
- β) εγγύηση συμμετοχής, σύμφωνα με το άρθρο 15.1 της διακήρυξης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 93 περ. β' του ν. 4412/2016.

Το Τυποποιημένο Έντυπο Υπεύθυνης Δήλωσης (Τ.Ε.Υ.Δ.) αποτελεί ενημερωμένη υπεύθυνη δήλωση, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986 (Α' 75), ως προκαταρκτική απόδειξη προς αντικατάσταση των πιστοποιητικών που εκδίδουν δημόσιες αρχές ή τρίτα μέρη, επιβεβαιώνοντας ότι ο εν λόγω προσφέρων πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) δεν συντρέχει στο πρόσωπό του κάποιος από τους λόγους αποκλεισμού που αναφέρονται στο άρθρο 18 της διακήρυξης και
- β) πληροί τα σχετικά κριτήρια επιλογής τα οποία έχουν καθοριστεί, σύμφωνα με το άρθρο 19.

Οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να προσαρμόζουν το Τ.Ε.Υ.Δ., το οποίο αποτελεί πρότυπο τεύχος με

²⁰ Πρβλ. Μέρος II, Ενότητα Γ, Παραρτήματος 2, Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) 2016/7 της Επιτροπής.

δεσμευτική ισχύ για αυτές²¹. Επαναλαμβάνεται ότι περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις οδηγίες συμπλήρωσης του Τ.Ε.Υ.Δ. περιλαμβάνονται στη με αριθμό 15 Κατευθυντήρια Οδηγία (Κ.Ο.) της Αρχής, η οποία βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοσελίδα της www.eaadhsy.gr και www.hsppa.gr.

Σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί από τους προσφέροντες να υποβάλλουν όλα ή ορισμένα δικαιολογητικά, όταν αυτό απαιτείται για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας.

Για αμφότερα τα [Α] & [Β] Πρότυπα Τεύχη διακήρυξεων για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων και κάτω των ορίων, σημειώνεται ότι:

Οι ενώσεις οικονομικών φορέων που υποβάλλουν κοινή προσφορά υποβάλλουν τα δικαιολογητικά του άρθρου 20.1., για κάθε οικονομικό φορέα που συμμετέχει στην ένωση, πλην της εγγύησης συμμετοχής, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 93 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016²². Ως προς την εγγύηση συμμετοχής, ισχύουν τα προβλεπόμενα στο άρθρο 72 του ν. 4412/2016 (άρθρο 302, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016).

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι, στην περίπτωση υποβολής προσφοράς από ένωση οικονομικών φορέων, υποβάλλεται χωριστά από κάθε μέλος της ένωσης:

Για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: το Ε.Ε.Ε.Σ.

Για το [Β] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: το Τ.Ε.Υ.Δ.

Επαναλαμβάνεται ότι, στις περιπτώσεις ενώσεων οικονομικών φορέων, σκόπιμο είναι να συμπεριληφθεί στο σχετικό πεδίο του Ε.Ε.Ε.Σ. (**για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων**) ή του Τ.Ε.Υ.Δ. (**για το [Β] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων**), ήτοι στο Μέρος ΙΙ.Α. "Πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό φορέα", η έκταση και το είδος συμμετοχής καθενός εκ των μελών της ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής αμοιβής τους, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 96 παρ. 7 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016. Εναλλακτικά, η κατανομή αμοιβής μεταξύ των μελών της ένωσης μπορεί να περιλαμβάνεται στην οικονομική προσφορά του προσφέροντος.

Ως προς τον τρόπο συμπλήρωσης των σχετικών σημείων στο Ε.Ε.Ε.Σ. (**για το [Α] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων**) ή στο Τ.Ε.Υ.Δ. (**για το [Β] Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων**), γίνεται παραπομπή στα αναλυτικά αναφερόμενα για το ζήτημα αυτό στο άρθρο 3 της παρούσας.

Στο άρθρο 20.2 ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ:

Συμπληρώνονται όλα τα απαιτούμενα έγγραφα βάσει των οποίων θα αξιολογηθεί η τεχνική προσφορά κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 21.2 της διακήρυξης.

Επισημαίνεται ότι η αναφορά των εγγράφων στο άρθρο 20.2 είναι ενδεικτική, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 94 παρ. 2 του ν. 4412/2016. Η αναθέτουσα αρχή πρέπει να συμπληρώσει, υπό στ) και επόμενα, οποιοδήποτε άλλο - τυχόν - έγγραφο κρίνεται απαραίτητο κατά τους όρους του άρθρου 21.2.

Επίσης, στο άρθρο 20.2 συμπληρώνεται από την αναθέτουσα αρχή ένα "εύλογο μέγεθος ..... σελίδων" για την τεχνική προσφορά της υπό ανάθεση μελέτης. Το όριο των σελίδων καθορίζεται κατά την εκτίμηση της αναθέτουσας αρχής, αναλόγως των απαιτήσεων της μελέτης που πρόκειται να εκπονηθεί.

Όταν το περιεχόμενο των εγγράφων και στοιχείων της τεχνικής προσφοράς υπερβαίνει το εύλογο μέγεθος, κατά την κρίση της Επιτροπής Διαγωνισμού, η οποία πρέπει να διαμορφώνεται με βάση την αρχή του ίσου μέτρου κρίσης, ήτοι δεν πρέπει να εκτιμήσει το εύλογο μέγεθος με τρόπο διαφορετικό για κάποιους από τους προσφέροντες, το υπερβάλλον υλικό δε θα λαμβάνεται υπόψη στην αξιολόγηση.

²¹ Οι αναθέτοντες φορείς του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016 δύνανται να χρησιμοποιούν το Τ.Ε.Υ.Δ. για διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων του ν. 4412/2016 (πρβ. άρθρο 235 του νόμου αυτού).

²² Πρβλ. Τροποποιήσεις του ν. 4412/2016 στο άρθρο 22 περ. 86 του ν. 4441/2016 (Α' 227).

Στο άρθρο 20.3 ΦΑΚΕΛΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ:

Η αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 53 παρ. 8 περ. ε' του ν. 4412/2016, χορηγεί έντυπο συμπλήρωσης οικονομικής προσφοράς ή περιλαμβάνει σχετικό υπόδειγμα στη διακήρυξη κατά περίπτωση, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 95 παρ. 3 και 4 του νόμου αυτού. Κατά περίπτωση, συμπληρώνεται από την αναθέτουσα αρχή το τι περιλαμβάνει ο φάκελος οικονομικής προσφοράς.

Διευκρινίζεται ότι η συνολική προσφερόμενη τιμή τρέπεται σε ποσοστό έκπτωσης (θετικό ή αρνητικό) επί της προεκτιμώμενης αμοιβής, με στρογγυλοποίηση στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο. Ως θετική έκπτωση λογίζεται η προσφορά που είναι μικρότερη από την προεκτιμώμενη αμοιβή και ως αρνητική η μεγαλύτερη, π.χ. αν η προεκτιμώμενη αμοιβή είναι 100.000 Ευρώ, θετική έκπτωση 15% ισούται με προσφορά 85.000 Ευρώ, ενώ αρνητική έκπτωση 15% ισούται με προσφορά 115.000 Ευρώ.

Άρθρο 21: Κριτήριο ανάθεσης σύμβασης και κριτήρια αξιολόγησης προσφοράς

Στο **άρθρο 21** ορίζεται ως κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής.

Στο άρθρο 21.1.: Για να προσδιοριστεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να περιλάβει, στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, τα κριτήρια και υποκριτήρια, με βάση τα οποία αξιολογούνται οι τεχνικές και οικονομικές προσφορές των προσφερόντων, καθώς και τη σχετική στάθμισή τους, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 86 παρ. 10 του ν. 4412/2016 (άρθρο 311 παρ. 5 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016).

Όπως ρητώς και με σαφήνεια προκύπτει από τη γραμματική διατύπωση των ανωτέρω άρθρων και σύμφωνα με τη νομολογία του Δ.Ε.Ε.²³, η αναθέτουσα αρχή είναι ελεύθερη, όχι μόνο να επιλέγει τα κριτήρια αναθέσεως της συμβάσεως, αλλά και να καθορίζει τη βαρύτητά τους κατά την προβλεπόμενη στάθμιση για την τελική εκτίμηση, καθόσον αυτή επιτρέπει τη συνθετική αξιολόγηση των εφαρμοσθέντων κριτηρίων, προκειμένου να προσδιοριστεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομικής απόψεως προσφορά, όταν ως βάση τίθεται η βέλτιστη σχέση ποιότητας - τιμής. Η αναθέτουσα αρχή, ωστόσο, έχει τη δυνατότητα να παρεκκλίνει από την αναφορά της στάθμισης των κριτηρίων σε πλήρως δικαιολογημένες περιπτώσεις, τις οποίες πρέπει να μπορεί να αιτιολογεί, όταν η στάθμιση αυτή δεν μπορεί να καταρτιστεί εκ των προτέρων, ιδίως λόγω της πολυπλοκότητας της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να αναφέρει τα κριτήρια σε φθίνουσα σειρά σπουδαιότητας.

Σε κάθε περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή έχει τη διακριτική ευχέρεια να επιλέξει ένα ή περισσότερα εκ των αναφερομένων κριτηρίων στις παρ. 2 έως 4 του άρθρου 86 του ν. 4412/2016 (παρ. 2 και 6 του άρθρου 311 του ν. 4412/2016, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ) που πρέπει να σχετίζονται και να είναι συμβατά με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης, καθώς και να καθορίσει τη βαρύτητά τους. Επισημαίνεται, σε κάθε περίπτωση, ότι η απαρίθμηση των επιμέρους κριτηρίων, κατά τα ανωτέρω, είναι ενδεικτική/μη εξαντλητική.

Εκ των ανωτέρω αναφερόμενων κριτηρίων, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στη διάταξη του στοιχ. β' της παρ. 2 των άρθρων 86 και 311 του ν. 4412/2016, η οποία αποτελεί καινοτομία σε σχέση με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς. Βάσει αυτής, παρέχεται για πρώτη φορά ρητώς η δυνατότητα στην αναθέτουσα αρχή να χρησιμοποιεί ως κριτήριο ανάθεσης και να αξιολογεί την οργάνωση, τα προσόντα και την εμπειρία του προσωπικού στο οποίο ανατίθεται η εκτέλεση της σχετικής σύμβασης, εφόσον τα ανωτέρω μπορούν να επηρεάσουν την ποιότητα εκτέλεσης της σύμβασης και, κατ' επέκταση, την οικονομική αξία της προσφοράς. Η δυνατότητα χρησιμοποίησης κριτηρίων ποιοτικής επιλογής ως κριτηρίων ανάθεσης παρέχεται μόνο στις

²³ ΔΕΚ απόφαση στην υπόθεση C-448/01, ό.π., σκέψη 39, ΔΕΚ απόφαση της 27-10-2005, υπόθεση C-234/03, Contse SA, Vivisol Srl, Oxigen Salud SA κατά Instituto Nacional de Gestion Sanitaria (Ingresa), πρώην Instituto Nacional de la Salud (Insalud), σκ. 68, ΔΕΚ απόφαση της 7-10-2004, υπόθεση C-247/02, Sintesi SpA κατά Autorita per la Vigilanza sui Lavori Pubblici, σκέψεις 39 έως 42.

περιπτώσεις εκείνες όπου η ποιότητα του απασχολούμενου προσωπικού επηρεάζει το επίπεδο απόδοσης και την ποιότητα εκτέλεσης της σύμβασης, όπως λ.χ. είναι οι συμβάσεις εκπόνησης μελετών, οπότε και η χρησιμοποίηση των κριτηρίων αυτών ως κριτηρίων ανάθεσης αποσκοπεί στην ανάδειξη της καλύτερης προσφοράς μεταξύ εκείνων που πληρούν τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής. Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ότι η αναθέτουσα αρχή που κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας θα πρέπει να διασφαλίζει, με κατάλληλα συμβατικά μέσα, ότι το προσωπικό που έχει αναλάβει την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης πληροί τα καθορισθέντα ποιοτικά πρότυπα και ότι η αντικατάσταση του προσωπικού αυτού είναι δυνατή μόνο με τη συναίνεση της αναθέτουσας αρχής, η οποία ελέγχει ότι οι αντικαταστάτες παρέχουν ισοδύναμα εχέγγυα ποιότητας.

Σύμφωνα δε με την παρ. 4 του άρθρου 86 του ν. 4412/2016, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να συμπεριλάβει στα κριτήρια ανάθεσης, ιδίως: α) τον βαθμό κατανόησης του αντικείμενου και των στόχων της προς εκπόνηση μελέτης, με εντοπισμό των θεμάτων στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία κατά την εκπόνηση της μελέτης, β) την πληρότητα και την αξιοπιστία της μεθοδολογίας εκπόνησης της μελέτης, γ) την οργάνωση του οικονομικού φορέα, δ) την ευκολία κατασκευής της τεχνικής λύσης και την εκτίμηση της δαπάνης του έργου.

Σημειωτέον, επίσης, ότι, κατά τη διακριτική της ευχέρεια, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να συμπεριλάβει στα κριτήρια ανάθεσης κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, καθώς και πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης του άρθρου 82 του ν. 4412/2016.

Επισημαίνεται ότι τα κριτήρια (και υποκριτήρια) ανάθεσης πρέπει:

- να συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης,
- να μην έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή απεριόριστης ελευθερίας επιλογής στην αναθέτουσα αρχή,
- να διασφαλίζουν τη δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού και να συνοδεύονται από προδιαγραφές που επιτρέπουν την αποτελεσματική επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από τους προσφέροντες, προκειμένου να αξιολογείται ο βαθμός συμμόρφωσής τους προς τα κριτήρια ανάθεσης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις παρ. 8 και 9 του άρθρου 86 του ν. 4412/2016 (παρ. 3 και 4 του άρθρου 311, για τις συμβάσεις του Βιβλίου II).
- να μνημονεύονται ρητώς στη διακήρυξη του διαγωνισμού, ώστε να μπορούν όλοι οι προσφέροντες να ενημερώνονται επαρκώς για τις ρυθμίσεις που θα ισχύσουν κατά τη λήψη απόφασης για την ανάθεση της σύμβασης, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση προς τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.
- να συμμορφώνονται με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιλαμβανομένων των θεμελιωδών αρχών της Συνθήκης της Ε.Ε.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα “Κριτήρια ανάθεσης κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων” περιλαμβάνονται στην Κατευθυντήρια Οδηγία (Κ.Ο.) 11 της Αρχής (ΑΔΑ: ΩΛΝ4ΟΞΤΒ-ΜΙΦ) που βρίσκεται αναρτημένη στην ιστοσελίδα της www.eaadhsy.gr και www.hsppa.gr.

Διευκρινίζεται ότι, **στο άρθρο 21.1**, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να θέσει ελάχιστα όρια για τις επιμέρους βαθμολογίες των κριτηρίων/υποκριτηρίων ανάθεσης, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπ’ όψιν ότι η θέσπιση ορίων μπορεί να είναι πολύ αυστηρή έως απαγορευτική, σε κάποιες περιπτώσεις, για την ελεύθερη συμμετοχή προσφερόντων. Μπορεί, λοιπόν, κατά την εκτίμηση της αναθέτουσας αρχής, είτε να μην προβλέπεται η χρήση κατωτέρων ορίων ανά κριτήριο είτε το όριο αυτό να τίθεται πολύ χαμηλά (π.χ. τριάντα (30) μονάδες στην εκατονταβάθμια κλίμακα βαθμολόγησης του κριτηρίου).

Στο άρθρο 21.2, ως προς τη βαθμολόγηση της τεχνικής προσφοράς, επισημαίνεται ότι η τεχνική προσφορά

που δεν πληροί την ελάχιστη επιμέρους βαθμολογία των κριτηρίων του άρθρου 21.1 (εφόσον έχει τεθεί ελάχιστα αποδεκτή επιμέρους βαθμολογία) απορρίπτεται και ο προσφέρων αποκλείεται της περαιτέρω διαδικασίας, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 99 παρ. 1 περ. β) υποπερ. ββ) σημ. αα) τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016.

Στο άρθρο 21.3, ως προς τη βαθμολόγηση της οικονομικής προσφοράς, εφαρμόζονται τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 86 παρ. 12 του ν. 4412/2016. Βαθμολογούνται μόνο οι οικονομικές προσφορές των προσφερόντων, των οποίων οι τεχνικές προσφορές κρίθηκαν κανονικές²⁴, σύμφωνα με το άρθρο 21.2 της διακήρυξης.

Στο άρθρο 21.4, ως προς τον προσδιορισμό της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς βάσει της βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής: Προσωρινός ανάδοχος αναδεικνύεται εκείνος του οποίου η προσφορά έχει συγκεντρώσει τον μεγαλύτερο αριθμό στο U, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 86 παρ. 11 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016.

Σε περίπτωση ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, εφαρμόζονται τα άρθρα 88 και 89 του ν. 4412/2016. Ισχύουν και στο σημείο αυτό, οι παρατηρήσεις που αναφέρθηκαν στο άρθρο 4.6 της παρούσας.

Σε περίπτωση ισοδύναμων προσφορών, ήτοι προσφορών που έχουν την ίδια συνολική τελική βαθμολογία μεταξύ δύο ή περισσότερων προσφερόντων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 90 παρ. 2 και 3 του ν. 4412/2016, η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με τη μεγαλύτερη βαθμολογία τεχνικής προσφοράς. Σε περίπτωση ισοβαθμίας και ως προς την τεχνική προσφορά, η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με κλήρωση μεταξύ των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν τις ισοδύναμες προσφορές. Η κλήρωση γίνεται ενώπιον του αρμοδίου γνωμοδοτικού συλλογικού οργάνου και παρουσία αυτών των οικονομικών φορέων.

Άρθρο 22: Αποδεικτικά μέσα (μη ύπαρξη λόγων αποκλεισμού, πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, έλεγχος νομιμοποίησης)

Μετά την αξιολόγηση των προσφορών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 103 του ν. 4412/2016 και στο άρθρο 5.1 της διακήρυξης, η αναθέτουσα αρχή ειδοποιεί εγγράφως τον προσφέροντα, στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση (προσωρινό ανάδοχο), να υποβάλει τα δικαιολογητικά που προβλέπονται στο παρόν άρθρο, σύμφωνα με το άρθρο 80 του ν. 4412/2016.

Εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών στο ότι:

α) δεν πρέπει να απαιτούν αποδεικτικά μέσα, πλην εκείνων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο (κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 80 του ν. 4412/2016) και στο άρθρο 82 του ως άνω νόμου,

β) πρέπει να ζητούν την προσκόμιση δικαιολογητικών προς απόδειξη μόνο των λόγων αποκλεισμού και των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής που έχουν τεθεί στη διακήρυξη και μόνο από τον προσωρινό ανάδοχο. Εντούτοις, η αναθέτουσα αρχή διατηρεί το δικαίωμα να ζητεί από προσφέροντες και υποψηφίους, σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, να υποβάλλουν όλα ή ορισμένα δικαιολογητικά, όταν αυτό απαιτείται για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 79 παρ. 5 του ν. 4412/2016.

Σύμφωνα με το άρθρο 104 παρ. 1 πρώτο εδάφιο του ν. 4412/2016²⁵, το δικαίωμα συμμετοχής και οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής, όπως ορίζονται στη διακήρυξη, κρίνονται κατά την υποβολή της προσφοράς, κατά την υποβολή των δικαιολογητικών του παρόντος άρθρου και κατά την σύναψη της σύμβασης σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περ. γ' της παρ. 3 του άρθρου 105 του ν. 4412/2016.

²⁴ Η έννοια της κανονικής/μη κανονικής προσφοράς ορίζεται στο άρθρο 26 παρ. 3 του ν. 4412/2016.

²⁵ Κατόπιν των διορθώσεων σφαλμάτων στο ΦΕΚ 206/Α/3.11.2016.

Η αναθέτουσα αρχή δύναται, εάν στις ειδικές διατάξεις που διέπουν την έκδοση των δικαιολογητικών δεν προβλέπεται χρόνος ισχύος τους, να θέσει με τη διακήρυξη συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε σχέση με την ημερομηνία υποβολής των δικαιολογητικών, εντός του οποίου πρέπει να εκδίδονται (πχ. εντός 1 μηνός). Η εν λόγω προθεσμία αποσκοπεί στην υποβολή επίκαιρων αποδεικτικών μέσων. Το ίδιο ισχύει και ως προς τις ένορκες βεβαιώσεις που τυχόν προσκομίζονται για αναπλήρωση δικαιολογητικών.

Επισημαίνεται ότι, ως προσωρινοί ανάδοχοι, οι μεμονωμένοι προσφέροντες πρέπει να αποδεικνύουν ότι ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις των άρθρων 18 και 19 της διακήρυξης. Στην περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, η πλήρωση των απαιτήσεων του άρθρου 18 και της καταλληλότητας για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας του άρθρου 19.1 πρέπει να ικανοποιείται από όλα τα μέλη της ένωσης. Η πλήρωση των απαιτήσεων της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας του άρθρου 19.2 και 19.3, αντιστοίχως, αρκεί να ικανοποιείται αθροιστικά από τα μέλη της ένωσης (από ένα ή περισσότερα εκ των μελών της ένωσης)²⁶.

Σημειώτεον ότι, οι προσφέροντες δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, αν και στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος - μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής. Οι προσφέροντες δεν υποχρεούνται να υποβάλουν δικαιολογητικά, όταν η αναθέτουσα αρχή που έχει αναθέσει τη σύμβαση, διαθέτει ήδη τα δικαιολογητικά αυτά, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 79 του ν. 4412/2016. Η δήλωση για την πρόσβαση σε εθνική βάση δεδομένων εμπεριέχεται:

[Α] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: στο Ε.Ε.Ε.Σ.

[Β] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: : στο Τ.Ε.Υ.Δ.

[Α] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων, διευκρινίζεται ότι: Στην περίπτωση που προσφέρων οικονομικός φορέας ή ένωση αυτών στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, σύμφωνα με το άρθρο 19.4 της διακήρυξης, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 78 του ν. 4412/2016²⁷ (άρθρο 307 για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016), οι φορείς στην ικανότητα των οποίων στηρίζεται ο προσφέρων ή ένωση αυτών, υποχρεούνται στην υποβολή των δικαιολογητικών που αποδεικνύουν ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 18 και ότι πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής του άρθρου 19, κατά περίπτωση. Επίσης, διευκρινίζεται ότι ο οικονομικός φορέας υποχρεούται να αντικαταστήσει έναν φορέα στην ικανότητα του οποίου στηρίζεται, εφόσον ο τελευταίος δεν πληροί το σχετικό κριτήριο επιλογής του άρθρου 19 ή για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 18.

Όσον αφορά στην κατάργηση της υποχρέωσης υποβολής πρωτοτύπων ή επικυρωμένων αντιγράφων εγγράφων σε διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων, διευκρινίζονται τα εξής:

1. Απλά αντίγραφα δημοσίων εγγράφων

Γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά ευκρινή φωτοαντίγραφα των πρωτοτύπων ή των ακριβών αντιγράφων των δημοσίων εγγράφων, που έχουν εκδοθεί από τις υπηρεσίες και τους φορείς της περίπτωσης α' της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4250/2014. Σημειώτεον ότι η παραπάνω ρύθμιση δεν καταλαμβάνει τα συμβολαιογραφικά έγγραφα (λ.χ. πληρεξούσια, ένορκες βεβαιώσεις κ.ο.κ.), για τα οποία συνεχίζει να υφίσταται η υποχρέωση υποβολής κεκυρωμένων αντιγράφων.

2. Απλά αντίγραφα αλλοδαπών δημοσίων εγγράφων

Επίσης, γίνονται αποδεκτά ευκρινή φωτοαντίγραφα από αντίγραφα εγγράφων που έχουν εκδοθεί από αλλοδαπές αρχές, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά είναι νομίμως επικυρωμένα από την αρμόδια αρχή της χώρας αυτής, και έχουν επικυρωθεί από δικηγόρο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 36 παρ. 2 β) του Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013). Σημειώνεται ότι δεν θίγονται και εξακολουθούν να ισχύουν, οι απαιτήσεις

²⁶ Πρβ. άρθρο 19 παρ. 2 του ν. 4412/2016.

²⁷ Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το άρθρο 78 του ν. 4412/2016 δεν εφαρμόζεται στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κάτω των ορίων (πρ. παρ. 3 του άρθρου 78 του ν. 4412/2016).

υποβολής δημοσίων εγγράφων με συγκεκριμένη επισήμειωση (“*APOSTILLE*”), οι οποίες απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις της χώρας (Σύμβαση της Χάγης) ή άλλες διακρατικές συμφωνίες (πρβ. άρθρο 10.2 της διακήρυξης).

3. Απλά αντίγραφα ιδιωτικών εγγράφων

Γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά ευκρινή φωτοαντίγραφα από αντίγραφα ιδιωτικών εγγράφων τα οποία έχουν επικυρωθεί από δικηγόρο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 36 παρ. 2 β) του Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013), καθώς και ευκρινή φωτοαντίγραφα από τα πρωτότυπα όσων ιδιωτικών εγγράφων φέρουν θεώρηση από υπηρεσίες και φορείς της περίπτωσης α' της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4250/2014.

4. Πρωτότυπα έγγραφα και επικυρωμένα αντίγραφα

Γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά και πρωτότυπα ή νομίμως επικυρωμένα αντίγραφα των δικαιολογητικών εγγράφων, εφόσον υποβληθούν από τους διαγωνιζόμενους.

Στο άρθρο 22.1 - Σχετικά με τον έλεγχο περί μη ύπαρξης λόγων αποκλεισμού, τονίζεται ότι:

- **Το σημείο 22.1.3**, για τις περιπτώσεις του άρθρου 18.1.5 της διακήρυξης, τίθεται μόνο εφόσον η αναθέτουσα αρχή τις έχει επιλέξει, όλες ή κάποια/ες εξ αυτών, ως λόγο/ους αποκλεισμού, άλλως διαγράφεται στο σύνολό του ή εν μέρει και αναλόγως του λόγου αποκλεισμού που έχει τυχόν επιλεγεί. Επισημαίνεται ότι η αναθέτουσα αρχή, εφόσον μπορέσει να αποδείξει, με κατάλληλα μέσα, ότι συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις αυτές, αποκλείει οποιονδήποτε οικονομικό φορέα από τη συμμετοχή στη διαδικασία σύναψης της δημόσιας σύμβασης εκπόνησης μελέτης.
- **Στο σημείο 22.1.4:** Αν το κράτος μέλος ή χώρα δεν εκδίδει έγγραφα ή πιστοποιητικά που να καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις, υπό 22.1.1, 22.1.2 και 22.1.3 περίπτ. β', το έγγραφο ή το πιστοποιητικό μπορεί να αντικαθίσταται από ένορκη βεβαίωση ή, στα κράτη μέλη ή στις χώρες όπου δεν προβλέπεται ένορκη βεβαίωση, από υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής, συμβολαιογράφου ή αρμόδιου επαγγελματικού ή εμπορικού οργανισμού του κράτους μέλους ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας. Οι αρμόδιες δημόσιες αρχές παρέχουν, όπου κρίνεται αναγκαίο, επίσημη δήλωση στην οποία αναφέρεται ότι δεν εκδίδονται τα εν λόγω έγγραφα ή τα πιστοποιητικά ή ότι τα έγγραφα αυτά δεν καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται υπό 22.1.1, 22.1.2 και 22.1.3 περίπτ. β' της διακήρυξης.

Αν διαπιστωθεί, με οποιονδήποτε τρόπο, ότι στην εν λόγω χώρα εκδίδονται τα υπόψη έγγραφα ή πιστοποιητικά, η προσφορά του διαγωνιζόμενου απορρίπτεται.

- **Το σημείο 22.1.5 του [Α] Προτύπου Τεύχους διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων**, που αναφέρεται στην περίπτωση του άρθρου 18.1.6 της διακήρυξης σχετικά με την υποχρέωση προσκόμισης δικαιολογητικών ονομαστικοποίησης μετοχών²⁸, αφορά μόνο στις ανώνυμες εταιρείες που λαμβάνουν μέρος στο διαγωνισμό, είτε πρόκειται για μεμονωμένους υποψήφιους είτε για μέλη ενώσεων και μόνο εφόσον η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης υπερβαίνει το ποσό του 1.000.000 ΕΥΡΩ (χωρίς ΦΠΑ). Εξαιρούνται της υποχρέωσης αυτής οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο της χώρας εγκατάστασής τους και υποβάλλουν περί τούτου υπεύθυνη δήλωση του νομίμου εκπροσώπου τους.

Στο άρθρο 22.2.1, για την απόδειξη της καταλληλότητας για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας (όπως αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 19.1 της διακήρυξης):

(α) Οι προσφέροντες που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα προσκομίζουν Πτυχίο Μελετητή ή Γραφείων Μελετών για τις αντίστοιχες κατηγορίες μελετών. Στα εν λόγω πεδία τίθενται οι τάξεις ανά κατηγορία μελέτης με βάση τις προεκτιμώμενες αμοιβές για το σύνολο των σταδίων της αντίστοιχης κατηγορίας μελέτης (πρβ.

²⁸ Πρβ. π.δ. 82/1996 και άρθρο 8 του ν. 3310/2005, όπως ισχύουν.

άρθρο 77 παρ. 2α του ν. 4412/2016). Επισημαίνεται η δυνατότητα που παρέχεται στην αναθέτουσα αρχή, εκ του άρθρου 77 παρ. 2β του ν. 4412/2016, να ζητά, μετά από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, πτυχία ανώτερης τάξης από αυτή που προκύπτει με βάση την προεκτιμώμενη αμοιβή της μελέτης, καθώς και η δυνατότητα εκ του άρθρου 77 παρ. 2γ του ν. 4412/2016, να ζητά πτυχία της αμέσως κατώτερης τάξης, μετά από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου.

(β) Οι προσφέροντες που είναι εγκατεστημένοι σε λοιπά κράτη μέλη της Ε.Ε. προσκομίζουν τις δηλώσεις και πιστοποιητικά που περιγράφονται στο Παράρτημα ΧΙ του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016.

(γ) Οι προσφέροντες που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ) ή σε τρίτες χώρες που έχουν υπογράψει και κυρώσει τη ΣΔΣ, στο βαθμό που η υπό ανάθεση δημόσια σύμβαση καλύπτεται από τα Παραρτήματα 1, 2, 4 και 5 και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ένωση Προσαρτήματος Ι της ως άνω Συμφωνίας, ή σε τρίτες χώρες που δεν εμπίπτουν στην προηγούμενη περίπτωση και έχουν συνάψει διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες με την Ένωση σε θέματα διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, προσκομίζουν πιστοποιητικό αντίστοιχου επαγγελματικού ή εμπορικού μητρώου. Στην περίπτωση που χώρα δεν τηρεί τέτοιο μητρώο, το έγγραφο ή το πιστοποιητικό μπορεί να αντικαθίσταται από ένορκη βεβαίωση ή, στα κράτη - μέλη ή στις χώρες όπου δεν προβλέπεται ένορκη βεβαίωση, από υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής, συμβολαιογράφου ή αρμόδιου επαγγελματικού ή εμπορικού οργανισμού της χώρας καταγωγής ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας ότι δεν τηρείται τέτοιο μητρώο και ότι ασκεί τη δραστηριότητα του άρθρου 17.1 της διακήρυξης.

Στο άρθρο 22.2.2, για την απόδειξη της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας (όπως αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 19.2 της διακήρυξης): Συμπληρώνεται ανάλογα, κατ' αντιστοιχία με την απαίτηση του άρθρου 19.2 και με βάση το Μέρος Ι του Παραρτήματος ΧΙΙ του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016 (πχ. βεβαίωση τράπεζας για τη δανειοληπτική ικανότητα του προσφέροντος, ημεδαπού ή αλλοδαπού).

Εάν ο οικονομικός φορέας, για βάσιμο λόγο, δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που ζητεί η αναθέτουσα αρχή, μπορεί να αποδεικνύει την οικονομική και χρηματοοικονομική του επάρκεια με οποιοδήποτε άλλο έγγραφο το οποίο η αναθέτουσα αρχή κρίνει κατάλληλο.

Στο άρθρο 22.2.3, για την απόδειξη της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας (όπως αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 19.3 της διακήρυξης): Εφόσον οι προσφέροντες είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, αρκεί η προσκόμιση του Πτυχίου Μελετητή ή Γραφείων Μελετών στις αντίστοιχες κατηγορίες μελέτης, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στο άρθρο 22.2.1. Αναμένεται η έκδοση σχετικής εγκυκλίου από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών/Γενική Γραμματεία Υποδομών.

Για τους αλλοδαπούς προσφέροντες, η αναθέτουσα αρχή αναγράφει όσα εκ των αποδεικτικών μέσων, τα οποία αναφέρονται στα στοιχεία αι, β, γ, ε, στ και η²⁹ του Μέρους ΙΙ του Παραρτήματος ΧΙΙ του

²⁹ Ως αποδεικτικά στοιχεία της τεχνικής ικανότητας του προσφέροντος, μπορούν να προσκομιστούν:

α) κατάλογος των κυριότερων υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία τριετία, κατά μέγιστο όριο, με αναφορά του αντίστοιχου ποσού, της ημερομηνίας και του δημόσιου ή ιδιωτικού παραλήπτη. Όπου κριθεί απαραίτητο για τη διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου ανταγωνισμού, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν ότι θα λαμβάνονται υπόψη στοιχεία σχετικών υπηρεσιών που εκτελέστηκαν πριν από την τελευταία τριετία,

β) αναφορά του τεχνικού προσωπικού ή των τεχνικών υπηρεσιών, είτε ανήκουν απευθείας στην επιχείρηση του οικονομικού φορέα είτε όχι, ιδίως των υπευθύνων για τον έλεγχο της ποιότητας,

γ) περιγραφή του τεχνικού εξοπλισμού και των μέτρων που λαμβάνει ο οικονομικός φορέας για την εξασφάλιση της ποιότητας και των μέσων μελέτης και έρευνας της επιχείρησής του,

ε) εάν οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι σύνθετες ή, κατ' εξαίρεση, πρέπει να ανταποκρίνονται σε κάποιον ιδιαίτερο σκοπό, έλεγχος διενεργούμενος από την αναθέτουσα αρχή ή, εξ ονόματος της, από αρμόδιο επίσημο οργανισμό της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο πάροχος υπηρεσιών, με την επιφύλαξη της συναίνεσης του οργανισμού αυτού. Ο έλεγχος αυτός αφορά το παραγωγικό δυναμικό του προμηθευτή ή τις τεχνικές ικανότητες του παρόχου υπηρεσιών και, όπου κριθεί απαραίτητο, τα μέσα μελέτης και έρευνας που αυτός διαθέτει καθώς και τα μέτρα που λαμβάνει για τον έλεγχο της ποιότητας,

στ) αναφορά τίτλων σπουδών και επαγγελματικών προσόντων του παρόχου υπηρεσιών ή του εργολήπτη ή των διευθυντικών στελεχών της επιχείρησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν αξιολογούνται ως κριτήριο ανάθεσης,

η) δήλωση στην οποία αναφέρονται το μέσο ετήσιο εργατοϋπαλληλικό δυναμικό του παρόχου υπηρεσιών ή του εργολήπτη και ο αριθμός των στελεχών της επιχείρησής του κατά τα τελευταία τρία χρόνια.

Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016, απαιτούνται, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 80 παρ. 5 του νόμου αυτού.

Ειδικά για την περίπτωση του άρθρου 19.3.(β) της διακήρυξης, όταν δηλαδή απαιτούνται τυχόν πρόσθετες του άρθρου 19.3.(α) απαιτήσεις κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής, συμπληρώνονται τα απαιτούμενα δικαιολογητικά κατά περίπτωση του Μέρους ΙΙ του Παραρτήματος ΧΙΙ του Προσαρτήματος Α' του ν. 4412/2016.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι οικονομικοί φορείς που είναι εγγεγραμμένοι σε επίσημους καταλόγους ή διαθέτουν πιστοποιητικό μπορούν, για την εκάστοτε σύμβαση, να προσκομίζουν στις αναθέτουσες αρχές πιστοποιητικό εγγραφής εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή ή το πιστοποιητικό που εκδίδεται από τον αρμόδιο οργανισμό πιστοποίησης.

Στα πιστοποιητικά αυτά αναφέρονται τα δικαιολογητικά βάσει των οποίων έγινε η εγγραφή των εν λόγω οικονομικών φορέων στον επίσημο κατάλογο ή η πιστοποίηση και η κατάταξη στον εν λόγω κατάλογο.

[Α] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων --> Στο άρθρο 22.2.4, για την απόδειξη δάνειας εμπειρίας του άρθρου 19.4 της διακήρυξης: Εάν ο προσφέρων επιθυμεί να στηριχθεί στις ικανότητες άλλων φορέων, προσκομίζει στην αναθέτουσα αρχή σχετική δέσμευση των φορέων αυτών (π.χ. δήλωση, ιδιωτικό συμφωνητικό, κ.α.) ότι θα διαθέσουν στον προσφέροντα τους αναγκαίους πόρους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 78 παρ. 1 και 80 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο του ν. 4412/2016.

Άρθρο 23: Υπεργολαβία

Στο άρθρο 23.1: Ο προσφέρων αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 58 και 131 του ν. 4412/2016 (άρθρα 287 και 336, αντίστοιχα, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016).

Στο άρθρο 23.3: Στο εν λόγω σημείο της διακήρυξης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προβλέπει ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή καταβάλλει απευθείας στον υπεργολάβο την αμοιβή του δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο. Στην περίπτωση αυτή, καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα ή οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στον κύριο ανάδοχο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές, καθώς και οι ρυθμίσεις που αφορούν σε αυτόν τον τρόπο πληρωμής. Σημειωτέον ότι, σε αυτήν την περίπτωση, δεν αίρεται η ευθύνη του κύριου αναδόχου. Το εν λόγω πεδίο συμπληρώνεται αναλόγως.

Στο άρθρο 23.4: Αν το(α) τμήμα(τα) της σύμβασης, το(α) οποίο(α) ο προσφέρων προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, υπερβαίνει το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή:

α) επαληθεύει υποχρεωτικά τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 18 της διακήρυξης για τους υπεργολάβους:

[Α] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων: με το Ε.Ε.Ε.Σ.

[Β] Για το Πρότυπο Τεύχος διακήρυξης για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων: : με το Τ.Ε.Υ.Δ.

και β) απαιτεί υποχρεωτικά από τον προσφέροντα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού του.

Διευκρινίζεται ότι, ο ως άνω όρος μπορεί να τεθεί, κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής, και στην περίπτωση ποσοστού μικρότερου του 30% της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 131 του ν. 4412/2016 (παρ. 5 άρθρου 336, για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ του ν. 4412/2016).

Άρθρο 24: Διάφορα

Στο άρθρο 24, τίθενται οι τυχόν ληφθείσες γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις (π.χ. αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης, δέσμευσης πίστωσης, η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας διαχειριστικής αρχής σε

περίπτωση συγχρηματοδοτούμενης σύμβασης, τυχόν άλλες εγκρίσεις, ειδικοί όροι, κλπ).

Σημειωτέον ότι, από 01.01.2017 τίθεται σε ισχύ το π.δ 80/2016 (Α 145) “*Ανάληψη υποχρεώσεων από τους διατάκτες*”, το άρθρο 13 του οποίου καταργεί το π.δ 113/2010. Στην παρ. 4 του άρθρου 4 του π.δ 80/2016 ορίζεται ότι οι διακηρύξεις, οι αποφάσεις ανάθεσης και οι συμβάσεις που συνάπτονται για λογαριασμό των φορέων Γενικής Κυβέρνησης αναφέρουν απαραίτητα τον αριθμό και τη χρονολογία της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης, τον αριθμό καταχώρησής της στα λογιστικά βιβλία του οικείου φορέα, καθώς και τον αριθμό της απόφασης έγκρισης της πολυετούς ανάληψης σε περίπτωση που η δαπάνη εκτείνεται σε περισσότερα του ενός οικονομικά έτη. Σύμφωνα δε με το άρθρο 12 παρ. 2 σημ. γ' του ως άνω διατάγματος, διακηρύξεις και αποφάσεις ανάθεσης που εκδίδονται και συμβάσεις που συνάπτονται από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης είναι άκυρες, εφόσον δεν έχει προηγηθεί αυτών η έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης του άρθρου 2 παρ. 2 του ίδιου διατάγματος. Πρβ. και άρθρο 5 του ως άνω διατάγματος “*Ανάληψη δαπανών δημοσίων επενδύσεων*”.

Στο πεδίο “*ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ*” τίθεται η απόφαση του αρμοδίου οργάνου του εργοδότη – αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 3 στοιχ. 2 του ν. 4412/2016.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΑΠΟΔΗΣ

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Προέδρου
2. Γραφείο Διεθνών Σχέσεων
3. Γραφείο Νομικού Συμβούλου
4. Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων
5. Διεύθυνση Βάσεων Δεδομένων & Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων
6. Διεύθυνση Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης
7. Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών
8. Διεύθυνση Συντονισμού και Ελέγχου
9. Περιφερειακό Γραφείο Θεσσαλονίκης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ:

- 1) Προεδρία της Δημοκρατίας
- 2) Βουλή των Ελλήνων
- 3) Όλα τα Υπουργεία/ Γενικές-Ειδικές Γραμματείες (Γραφεία κ. Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών, Υφυπουργών, Δ/νσεις Νομοθετικού έργου, Τμήματα Προμηθειών, προς περαιτέρω ενημέρωση και εποπτευομένων φορέων) -Υπουργείο Εσωτερικών (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, Τμήματα/Γραφεία Προμηθειών),
  - Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης,
  - Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης,
  - Υπουργείο Εθνικής Άμυνας,
  - Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα [Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, -Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης,
  - Υπουργείο Εξωτερικών,
  - Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,
  - Υπουργείο Οικονομικών,
  - Υπουργείο Υγείας,
  - Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης
  - Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (προς περαιτέρω κοινοποίηση στις Εφορείες Αρχαιοτήτων),
  - Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας,
  - Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών,
  - Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής,
  - Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής,
  - Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,
  - Υπουργείο Τουρισμού.
- 4) Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης (προς περαιτέρω ενημέρωση και των Ειδικών Υπηρεσιών και Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης ν. 3614/2007 και Μονάδας Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ Α.Ε.)
- 5) Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης (Γρ. Γενικού Γραμματέα)
- 6) Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών (Γρ. Γενικού Γραμματέα)
- 7) Επιτροπή Προμηθειών Υγείας (προς περαιτέρω κοινοποίηση και στις Υγειονομικές Περιφέρειες (ΥΠΕ), τα νοσοκομεία και τους εποπτευόμενους φορείς Υπουργείου Υγείας, Τμήματα Προμηθειών)
- 8) Όλες τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις (Γραφεία κ. Γενικών Γραμματέων, Δ/νσεις Νομοθετικού)
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου – Δυτικής Ελλάδας - Ιονίου
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης
  - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης
- 9) Ανεξάρτητες Αρχές (Γραφεία κ. Προέδρων)
- 10) Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Μονάδα Παρακολούθησης Διαγωνισμών και Συμβάσεων